

INSON QADRI

1023

3789

Insan gadzi

T-2023

1001728 33t

Горбиков, Николай Константинович.
Математика : Учебник для 4-го кл. школы глухих. —
М. : Просвещение, 1980. — 224 с., ил.; 22 см.
В пер. : 20 к. 8.000 экз.

— — I. Математика — Учебники и пособия для глухих.

371 912-51 (075 3)

INSON QADRI

“O‘ZBEKISTON”
TOSHKENT – 2023

INSON QADRI

“O‘ZBEKISTON”
TOSHKENT – 2023

?”
ni
r-
n.
m
ya
n,
i-
i-
i-
it
n
g
a
g
r

Yangi O‘zbekistonda xalqimiz turmush farovonligini oshirish, millati, tili va dinidan qat’i nazar, barcha O‘zbekiston fuqarolarining huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlarini ta‘minlash masalalariga alohida e‘tibor qaratilmoqda.

Qo‘lingizdagi kitob inson sha‘ni va qadr-qimmatini yuksaltirish, uning hayotdan rozi bo‘lib yashashini ta‘minlashdek ulug‘vor maqsadlarning yurtimizdagi amaliy ifodasi haqida hikoya qiladi.

To‘plamda davlat va jamoat arboblari, taniqli yozuvchi va shoirlar, jurnalistlar, mashhur san‘atkorlar hamda o‘z hayoti misolida mehr va e‘tibor ko‘rgan oddiy insonlarning fikr-mulohazalari, samimiy e‘tiroflari jamlangan.

SO‘ZBOSHI O‘RNIDA

“Inson dunyoga nega keladi, uning yashashdan maqsadi nima?” degan falsafiy savollar atrofida soatlab bahs yuritsa bo‘ladi. Qilni qirq yoradigan bilimdonlar, allomalar, mutafakkirlar bu savollarga o‘nlab-yuzlab to‘g‘ri va chiroyli javoblarni berishlari mumkin. Lekin “Inson hayotda qanday yashashi kerak?” degan eng muhim savolga bitta javob bor. Buni laboratoriyada murakkab ilmiy tajriba o‘tkazayotgan olim ham, yangi binoga g‘isht terayotgan usta ham, yaxshi niyat bilan yerga nihol qadayotgan dehqon ham biladi: “Inson hayotda yaxshi yashashi kerak”.

Mana shu oddiy, o‘z o‘rnida eng to‘g‘ri va haqqoniy javob zamirida bashariyatning azaliy orzu-umidlari, xohish-istaklari mujassam.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev davlat rahbari sifatida faoliyatini boshlagan dastlabki kunlardanoq “Inson qadri uchun” degan tamoyil Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining eng muhim va ustuvor mezoniga aylandi. Prezidentimiz rahbarligida ishlab chiqilgan mamlakatni 2017–2021-yillarda rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasida mazkur tamoyil asosiy qoida sifatida o‘z ifodasini topdi.

“Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari” degan dasturiy g‘oya asosida yurtimizda yangi, keng ko‘lamli demokratik islohotlarga kirishildi.

Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasida iqtisodiyotimizni har tomonlama yuksaltirish, xalqimiz turmush farovonligini oshirish, millati, tili va dinidan qat’i nazar, barcha O‘zbekiston fuqa-

rolarining huquq va erkinliklari, qonuniy manfaatlarini ta'minlash masalalari alohida belgilab qo'yildi.

2022-yilning mamlakatimizda "Inson qadrini ulug'lash va faol mahalla yili" deb e'lon qilingani, Davlat dasturi asosida bu borada keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilayotgani ana shu ezgu va xayrli ishlarning mantiqiy davomidir.

Eng muhimi, inson qadrini ulug'lash degan tamoyil faqatgina so'zda yoki shiorlarda emas, balki amalda, har bir fuqaroning hayotida, uning huquq va erkinliklarini ta'minlashda, barcha yurtdoshlarimiz uchun munosib turmush sharoitlari yaratib berilayotganida yaqqol namoyon bo'lmoqda.

Mazkur kitob inson sha'ni va qadr-qimmatini yuksaltirish, uning hayotdan rozi bo'lib yashashini ta'minlashdek ulug'vor maqsadlarning yurtimizdagi amaliy ifodasi haqida hikoya qiladi.

Ishonamizki, davlat va jamoat arboblari, taniqli yozuvchi va shoirlar, jurnalistlar, mashhur san'atkorlar, o'z hayoti misolida mehr va e'tibor ko'rgan insonlarning fikr-mulohazalari, samimiy e'tiroflari jamlangan mazkur to'plam o'quvchini befarq qoldirmaydi.

Mutolaadan so'ng har bir yurtdoshimiz inson qadr-qimmatini va sha'ni eng oliy qadriyatga aylangan shunday aziz va bag'rikeng Vatanda yashayotganidan yana bir bor faxr va g'urur tuyg'usini his etishi shubhasiz.

SENI TUSHUNSALAR VA ANGLASALAR...

Dunyo dunyo bo'lganidan beri fe'l-atvori, dunyoqarashi, axloq-odobi bir xil, bir xil fikrlaydigan, bir xil hayot kechiradigan, voqea-hodisalarga bir xil munosabat bildiradigan ikki kishi bo'lgan emas. Bo'lmaydi ham. Har kimning o'z dunyosi, o'z haqiqati, amal qiladigan aqidalari, yuradigan yo'li, aytadigan gapi, intiladigan manzili, ixlos-e'tiqodi, shoir so'zi bilan aytganda, "sig'inadigan mozorlari" bor. Shu xilma-xillikdan buyuk umumiylik kelib chiqadi.

Tog' cho'qqilari bir xil balandlikda bo'lganida, ularning osmon-o'par darajadagi salobatlari hech kimga ko'rinmas va sezilmas, tog' degani shunday bo'ladi-da o'zi, deya hech kim hatto hayratlanib ham qo'ymasdi.

Olimlar bir xil darajada ilmi, har yozganlari topilma, har izlanishlari olamshumul ixtiro bilan tugaydigan noyob iste'dod egalari bo'lganlarida ularning oddiy ko'mir qazuvchilardan farqi qolmasdi.

Tibbiyotchilar ko'pdan beri mavjud va yangidan paydo bo'layotgan kasalliklarni butunlay daf qila olganlarida odamlar "Doktor bor – nima g'amim bor", deya salomatliklariga e'tibor bermay qo'ygan bo'lardi.

Hamma o'z hayotini yashaydi, o'zi to'g'ri deb bilgan ishni qiladi. O'z yechimining qadriga yetadi. Dunyoni yuz bor kezib chiqsangiz ham, erta-yu kech shaxsiy xato-kamchiliklaridan gapiradigan, hamma ko'rgiliklarini o'zidan ko'radigan, nohaqliklaridan xijolat tortadigan birorta tirik jonni uchrata olmaysiz. Turfaxillikning bu g'aroyib zanjirini uzish qiyin. Lekin...

Hech bir istisnosiz katta-yu kichik, yaxshi-yu yomon, ishonchli-ishonchsiz, o'g'ri-yu to'g'ri, omadli-yu noshud – hamma-hammani qanday bo'lsa, shundayligicha qabul qilish qiyin, ammo tushunsa bo'ladi. “Odamlar bir-birlarini tushunganlarida edi, dunyo bu qadar shafqatsiz bo'lmasmidi?”, degan gap bor. “Meni eshitganingiz uchun rahmat”, degan gap ham ko'pchiligimizga tanish.

Vodiy safariga borayotib, poyezd vagonida bir yigit bilan yonma-yon o'tirib qoldim. Undan eshitganlarimni hikoya tarzida qog'ozga tushirishdan o'zimni tiyaman – qaysi bir joylarini buzib qo'yishim mumkin. Shu bois uning noyob hikoyasini qanday eshitgan bo'lsam, shunday keltirmoqchiman: “Dadam Rossiyaga ishlagani ketib qaytib kelmadi. Tirikmi-yo'qmi, hech kim bilmaydi. Keyinroq o'sha yoqda uylanib olganini eshitdik. Onam kasalmand edi. Ikkita ukam bor, yeyman-ichaman, deydi.

O'n ikki yoshimda o'g'rilik qildim. Uyda yeydigan hech vaqo qolmagandi. Sezishmadi. Onam yig'ladi, ammo... iloji yo'q edi. Keyin qo'shnimizning hovlisiga tushdim, do'kondan bir nimalarni o'mardim. Bir kishining hamyonini olib qochdim. Qo'lga tushib, bir yil-u olti oyga qamaldim. Uyga kelganimda onam to'shakka mixlanib yotardi. Ukalarim tomorqaga ekin ekishgan ekan, mirobbohi suv bermabdi. Oldiga borib, iltimos qildim, yalindim. Ko'nmadi. “Ha, o'g'rivachcha, senga endi suv kerak bo'lib qoldimi?” dedi. Uning bu gapi menga dadamni haqorat qilganday tuyuldi. Qo'lidagi ketmonni yulqib olib, boshiga tushirdim. Aft-basharasi qon bo'ldi. Suvni ochdim. Yana qamaldim. Onam olamdan o'tdi.

Ikki yil o'tirdim, vaqtdan biroz avval qo'yvorishdi. Qishloqqa kelib ish izlay boshladim. Hammaga uchrashdim, ko'p joyga ariza yozdim, ish bo'lsa bo'ldi, qilaman, dedim. Yo'q, na tanish, na notanish yordam berdi. Aksincha, bir-birlariga sirli qarab: “Ha, falonchi o'g'rimi, undan sal nariroq yurgan ma'qul”, deyishdi, xolos. Hamma mendan nari bo'lganidan keyin, men ham mahalladan, ham-

qishloqlardan uzoqlashdim. O'zimga o'xshagan ko'chabazorilarga qo'shildim. Jinoyat qilib yana qamaldim.

Mana, qaytib kelyapman. Yana ish izlayman, ish bergichlarning oldiga boraman, ariza yozaman, egilib iltimos qilaman, ahvolimni tushuntiraman. Siz meni tushuning – biror joyga ilinib olsam bo'ldi, mulla mingan eshakday jim yuraman endi, uyoqlarni sog'lig'im ko'tarmaydi. Ish topolmasam nima qilaman? Oshqozonni quruq suv bilan to'ldirib bo'lmaydi, yoshim o'ttizdan oshdi – uylanishim, bola-chaqali bo'lishim, ukalarimni qanotim ostiga olishim kerak. Qani o'sha qanot? Cho'ntagimda bir so'm pul yo'q. Mana, siz, katta odamga o'xshaysiz, ayting-chi, menga o'xshaganlar nima qilishi kerak? Hamma mendan yuz o'g'irsa, yana o'sha eski kasbimga qaytaman-da! Boshqa yo'l bo'lsa, ayting, aka. Maktabda yomon o'qimaganman, dadam tashlab ketmaganida, men ham odam bo'lardim, biror kasbni egallardim, o'zimga yarasha qiziqishlarim bor edi. Qizlarga atab she'rlar yozardim. Buni kimga tushuntiraman...”

Hamrohimni diqqat bilan, so'zini bo'lmay eshitdim. G'afur G'ulomning “Mening o'g'rigina bolam” hikoyasi ko'z o'ngimdan o'ta boshladi. Bir vaqtlar mamlakatning nufuzli gazetasi o'rta maktablarning bitiruvchilariga: “Baxt nima?” degan savol bilan murojaat qilgan. Necha yuz ming javob kelgan. Bir qizcha: “Seni eshit-salar va tushunsalar, shuning o'zi baxt”, deb yozgan. Shu javob hammani qoniqtirgan. Uch marta jinoyat ko'chasiga kirgan bu yigitning dardini biror kishi eshitganmi, tirikchiliging qanday, deb so'raganmi?

Eshitish va tushunish nahotki qiyin bo'lsa? Qiyin emas, ammo bunday qilishga nimadir hamisha xalaqit beradi. Nima o'zi o'sha “nimadir”? Meningcha, beistisno har birimizning o'zimizga o'xshagan ichki “men”imiz. “Men gapirishim kerak, mening fikrim to'g'ri, boshqalar jim eshitsin, betgachoparlik qilmasin, men ayt-

dim, bo'ldi-da", deymiz; to'g'rimi-noto'g'rimi, o'rinlimi-o'rinsizmi, o'zimizning tor qarashlarimizni o'tkazamiz, qanchadan qancha yechimlar, taklif-u tashabbuslar ro'yobga chiqmay qolib ketadi. Eshitish, tinglash kerak, deyilganda faqat nuroniylar, ustozlar ko'zda tutilmaydi. Ularning boy hayotiy tajribasini inkor etmagan holda, yoshlarni, hatto, qayeri og'riyotganini aytib berolmaydigan bolalarni ham tinglash kerak.

Bekatda muzqaymoq yeb o'tirgan ona-bolani ko'rdim. Avtobus keldi. Ona qo'lidagi qog'ozni yerga uloqtirdi, qizchasi bo'lsa maxsus idishga tashladi. Shu qizaloqdan ham bir nimalarni o'rgansa bo'ladi.

O'tgan asrning to'qsoninchi yillari arafasida televideniya namoyish etilgan bir lahvani tez-tez eslab turaman. Boltiqbo'yi davlatlarida sobiq Ittifoqdan ajralib chiqish harakatlari boshlangan kezlilar. Ittifoq rahbari M.Gorbachyov u yerga borib, odamlar, yoshlar bilan gaplashdi. Shahar ko'chalaridan birida Ittifoq markazidan kelgan mehmonlarning ko'zi yo'l chetida yig'lamsirab turgan bolaga tushadi. M. Gorbachyov unga engashib: "Nega yig'layapsan, bolakay, senga nima kerak?" deydi. Bola boshini ko'tarib, "Menga ozodlik kerak", deydi. Shu bittagina so'z "zo'r bilan bo'lgan imorat"ning tanazzulini tezlashtirib yubordi deyish mumkin.

Ilmda insoniy madaniyatning hamma jihatlari mavjud – so'zlash odobi, bahs-munozara, kattani kichik oldida izza qilmaslik, sabr-toqat, murosa madaniyati, ammo boshqalarni tinglash, fikrini eshitish, tanqidiy mushohadalariga e'tibor masalasida bir muncha oqsoqlik bor.

Bir kitobda o'qiganman: "Boshi berk ko'chaga kirib qolgan kishi xafa bo'lmasin, chunki bu yanglishish unga to'g'ri yo'lni topishda yordam beradi". Demak, faqat bir tomonni eshitish, bir necha kishininggina fikri bilan ish tutish kutilgan natijaga olib kelmasligi mumkin, ikkinchi, uchinchi tomonlarni ham e'tibor bilan tinglash

kerak, fuqarolariga o'z fikrini emin-erkin bayon qilish imkonini bergan jamiyatgina taraqqiyotga yuz buradi.

2017-yili mamlakatimiz ijtimoiy-siyosiy hayotida shunday burilish yuz berdi. Xalq bilan bevosita muloqot qilish, odamlarning orzu-istaklari, fikr-mulohazalari, iqtisodiy, ma'naviy va boshqa ehtiyojlaridan boxabar bo'lish, buning uchun joylarda xalq qabulxonalari faoliyatini yo'lga qo'yish, jamiyatning har bir a'zosi fikriga quloq tutish, sobiq tuzum sharoiti kadrlari, turli diniy e'tiqod egalari, adashganlarni tushunib, to'g'ri yo'lga o'tganlarga toqatlilik, kechirimlilik Prezident Shavkat Mirziyoyev boshlagan yangi siyosatning o'zak yo'nalishlaridan biriga aylandi. Har bir kishi bu yorug' olamda o'tayotgan hayotidan rozi bo'lib yashasin, jamiyatning har a'zosi o'ziga yarasha qadr-qimmatga, obro'-e'tiborga, moddiy va ma'naviy siylovga ega bo'lsin, aql-zakovati, ishbilarmonligi bilan topgan xususiy mulkiga, farzandlariga qoldirayotgan merosiga hech kim ko'z olaytirmasin, degan shior o'rtaga tashlandi.

Inson qadr-qimmat, sha'n-shavkati, faxr-iftixori bilan bog'liq bu va boshqa islohotlar jamiyatda ijtimoiy faollik, Vatan va millat taqdiriga daxldorlik muhitini yuzaga keltirdi. Bu muhitdan huquqiy madaniyat, o'zlikni anglash, burchga sodiqlik kelib chiqdi va ular hayotiy zaruriyatga aylandi. Buning ma'nosi shuki, jamiyat yangilanayotgan ekan, bu jarayon odamlar ongidagi yangilanishlarsiz kechmaydi. Ong insonning jamiyatdagi o'rni, qadr-qimmat, yashash tarzi bilan bog'liq.

Bir vaqtlar "Hamma yaxshi narsalar – bolalarga", degan shior bo'lardi. Albatta, shunday. Ammo milliy yuksalish yo'liga o'tgan jamiyatda "Jamiki sa'y-harakatlar, ijtimoiy-ma'naviy sarf-xarajatlar, maqsad-muddao – avvalo inson, uning kamoli va roziligi uchun", degan shior bo'lishi kerak. Bu shior zamirida ijtimoiy adolat tushunchasi yotadi.

Biror korxonada mehnat qilayotgan hatto oddiy xodim ham mehnati, tajribasi, izlanishlari qadrlanayotganini his etsa, fikr-mulohazalari tinglanayotgani, takliflari e'tiborga olinayotganini sezsa, ayni shu jamoa uchun kerakligini anglasa o'ziga, burch va mas'uliyatiga nisbatan talabchanligi oshadi.

Sobiq tuzum tanazzuli haqida ko'p yozildi, ammo uning bir xatosini takror-takror aytishdan charchamasligimiz kerak. Bu tuzum insonni qadrlay olmadi, anglashga intilmadi. Hazrati inson darajasiga ko'tarish o'rniga quldek ishlatdi, xo'p-xo'pchilikka o'rgatdi, ammo qozonidan xabar olmadi. Biz ijodkorlar ham qarab turmadik: uyidagi kasal bolasini tashlab, bir tup g'o'za niholi atrofida girgiton bo'layotgan paxtakor onalar haqida ocherklar yozdik. She'rlar to'qidik, qo'shiq kuyladik.

Tuzum o'z tanazzulini o'zi yaratdi. "Qornimga emas, qadrimga yig'layman", degan nolalarga guvoh bo'ldik. Rahmatli dadam "Har ishni "Bismilloh" deb boshlaydigan zamon kelarmikin?", deb o'tdilar. Hayit namozi chala qolgan, joynamozlar yig'ishtirib otilgan, qozonda qaynab turgan sumalak ustiga belkurakda tuproq sochilgan paytlarni ko'rdik. Bu haqda yana ko'p yozish mumkin.

Ortda qolgani rost bo'lsin.

Gulichehra Durdiyeva,
jurnalist

UCH TAQDIR HAQIDA HIKOYA

Xorazmning Yangibozorida uch inson taqdiri iziga tushgani, ularning yaqinlari quvonchi cheksiz ekanini his qilib, nimadir yozishni o'ylab qo'ydim, oradan bir hafta o'tdi...

Tongga yaqin shivalab yog'ayotgan yomg'ir tovushidan uyg'onib ketdim. Derazani ochsam, mayin kuz yomg'irining ifori dimog'imga urildi. Bu manzara menda har safar bir ma'yus, bir go'zal xotirani yodga soladi.

Birida kuz yomg'iri taloshlarida ijaraga uy qidirganimizni eslayman. O'shanda farzandlarimiz hali yosh edi, turmush o'rtog'im bilan Toshkentning yomg'irli havosida uy izlar ekanmiz, qizlarimning "Qachon o'z uyimiz bo'ladi?" degan savolidan qalbimiz o'rtanardi.

Yana birida Yangi O'zbekistonimiz tongida o'z uyimning derazasidan kuz hikmatini tomosha qilib o'tirar ekanman, hayotimning yorqin kunlari uchun shukrona aytish baxti nasib etganidan mamnun bo'laman.

Ha, chindan ham o'z uyiga ega bo'lgan insonlar xotirjam yashaydi, miriqib dam oladi, ishida unum, ro'zg'orida baraka bo'ladi. Chog'roqqina bo'lsa-da, o'z uyida erkin yashab, halol rizqini oilasi davrasida huzur bilan baham ko'rayotganlar, aslida, dunyodagi eng baxtli odamlardir. Boshpanasi, yashashga joyi yo'q, ijarda yashayotgan kishilarning esa yeganida huzur, uyqusida halovat bo'lmay, ichki bezovtalikda yuradi. "O'z uying – o'lan to'shaging" degan maqol bejiz aytilmagan.

Shunday o'ylar bilan o'tirar ekanman, xayolimda Azamatning o'zgargan taqdiri jonlandi.

Men ko'rgan eng katta yaxshilik

Yangibozorlik Azamat Egamov yaqinda 23 yoshni qarshiladi. Lekin taqdir uni erta ulg'aytirdi. Onasining munis siymosini eslolmaydi. U bir yosh bo'lganida volidayi muhtaramasi bu dunyoni tark etgan. Ko'p o'tmay otasidan ham ayriladi. Chin yetimlik qismati boshlanadi.

U buvisining qo'lida voyaga yetdi. Kun ko'rish oson emasdi. Tengqurlari kabi bolalik gashtini surmadi, ko'cha changitib o'ynamadi. Mushtday boshi bilan olti yoshidan novvoylarga qarashib, non yopishni, do'konlarni tozalab, savdo qilishni, ustalar yonida uy tiklab, ustachilikni o'rgandi. Shu tariqa yillar zuvillab o'taverdi. Avval maktabni, so'ng kollejni tugatdi. Oliy o'quv yurtiga o'qishga kirish, arxitektor bo'lish orzusini yuragining eng tubiga yashirib qo'ydi.

Iztirob bilan ulg'aygan yigitchaning boshiga yana hayot tashvishi tushdi. "Azamat uyimizga egalik qilmoqchi, merosxo'r bo'lmoqchi", deya shubha-gumonlarga borayotgan qarindoshlarining gap-so'zlari qalbini tosh kabi ezg'ilardi. Qancha tushuntirishga harakat qilmasin, gumon deb ataluvchi isbot-dalili yo'q shafqatsiz tuyg'u yaqinlarining ongiga o'rnamshib qolaverdi. "Azamat uyingizni o'z nomiga o'tkazib oladi, chunki u shu uyda katta bo'ldi, siz uysiz qolib ko'chaga haydalingiz mumkin", deya tog'asining ongini zaharlashga uringan ba'zi "do'stlarning" buzg'unchi gap-so'zlari tog'a-jiyan orasiga sovuqchilik soldi.

– Buvimning, tog'amning uyiga egalik qilish haqida hech qachon o'ylamaganman. Bu uyda o'zimni ortiqchaday his qilsam-da, qora tortib boradigan joyim yo'qligidan dardimni ichimga yutib yuraverardim. Buvimni juda yaxshi ko'raman, men tufayli halovati buzilishini istamay, noiloj uydan chiqib ketdim. Chunki tog'am bilan o'rtamizdagi ziddiyat kuchayib boraverdi. Uydan ketgach, ko'p

qiynaldim. Ko'cha-ko'yda och-nahor tunab qolgan kunlarim bo'ldi. Qo'lim ishga bormadi, o'zimni keraksiz buyumday his qildim, – deya eslaydi Azamat o'sha azobli kunlarini.

Bu gaplarni yosh yigitdan eshitish bizga ham oson bo'lmadi. Hozir o'ylab qolaman, agar bugungi islohotlar bo'lmaganida Azamat va unga o'xshagan uy-joysiz, chorasiz insonlar ahvoli ne kechardi.

Azamatni eshitavergimiz keladi. Chunki o'tgan kunlar o'tdi, endi uning yorug' kunlari boshlanganidan xabarimiz bor-da.

– Ota-onasizlik, yaqin jigarlaring yo'qligi hayotdagi eng katta bo'shliq va o'rni to'lmas yo'qotish ekan. Ko'zimdan yosh oqizmay, yuragim qon yig'lab yurgan azobli kunlarimning birida davlatimiz tomonidan 2 xonali uyning bepul berilishi hayotimga eng katta yaxshilikni olib kirdi.

"Bu – Prezident sovg'asi. Sen kabi yoshlar taqdiriga yurt otasi befarq emas, hali eng yorug' va baxtli kunlaring oldinda, yangi uy muborak bo'lsin", deya qo'limga xonadon kalitini tutqazgan tumanimiz hokimining so'nggi so'zlari qulog'imga kirmadi. Bo'g'zimga nimadir tiqilib, ko'zlarim jiqqa yoshga to'ldi. Borarga joyi, yotishga uyi bo'lmagan menday yetim yigitga davlatimiz tomonidan boshpana berilishi yetti uxlab tushimga ham kirmagandi. Yangi uyga kirib yashayotganimga ham yaqinda bir oy bo'ladi. Lekin haliyam shu shinamgina uy va zamonaviy jihozlar nahotki o'zimmiki, deya quvonchdan yuragim hapriqib ketadi. Prezidentimizning bu marhamati hayotga bo'lgan muhabbatimni, o'zimga ishonchimni oshirdi. Jamiyatda mening ham o'rnim borligini eslatdi.

Shu gaplardan so'ng davlatimiz rahbari olib borayotgan oqilon siyosat Azamat Egamov kabi ko'plab yoshlarning hayotiga yorug'lik, ertangi kuniga mustahkam zamin bo'lib, ularni nurli manzillarga chorlayotganiga amin bo'lasiz.

Balki siz Azamatga uy qanday berilgani bilan qiziqayotgandirsiz? Unda eshiting. Rost, u avvaliga davlat tomonidan uy berilishiga ishonmagan. Puling bo'lmasa, kim uy beradi, deb o'ylagan. Shu bois, davlat idoralariga yordam so'rab bormagan. Uni tanigan-bilganlar tuman hokimi qabuliga borishni, Yangi O'zbekiston siyosatida muhtoj aholini uy-joy bilan ta'minlash Prezident e'tiboridagi masala ekanini aytishgan.

Hokim huzuriga borgan Azamat yillar davomida ichini kemirib, yuragini ezib yurgan dardini ming istihola bilan aytdi. Aytdi-yu, yengil tortdi. Buyog'i endi nima bo'lsa, bo'lar. Oradan ko'p o'tmadi. Bir kuni tuman hokimi chaqirayotgani, unga yangi uy topshirilishi haqida xabar keldi... Azamat hayajonli o'ylar bilan belgilangan manzilga qanday yetib borganini bilmaydi. Qolgani kunday ravshan...

“O‘z uyim bo‘lishi haqidagi ishonchim sal qolsa so‘nib bo‘lgan edi...”

Dunyoda taqdiri o'xshash insonlar ko'p. Ularning muammolari bir vaqtda, bir xil sharoitda yaxshilik sari yechim topganiga esa har doim ham guvoh bo'lavermaymiz. Azamatning o'tgan va bugungi hayoti haqida bilib oldik. Navbatdagi qahramonimiz – 16 yoshli Sarvar Sultonboyevning bolalik damlari ham kemtiklikda o'tdi.

Bu haqda Sarvarning onasi Zulxumor Do'schanova shunday hikoya qiladi:

– Turmush o'rtog'im bilan ahil yashardik. Xudo bizga o'g'il farzand berdi. Yaxshi niyatlar bilan Sarvar, deb ism qo'ydik. Homiladorlik paytimda og'ir ishlarni bajaraverganim uchunmi, sariq kasalni o'tkazib yuborgan ekanman. Jarrohlik stoliga yotishga maj-

bur bo'ldim. Turmush o'rtog'im esa “senday yarimjon, xasta xotin bilan umrimni o'tkazmayman”, deb tashlab ketdi.

O'g'lim bilan 16 yil ijarada yashadik. Mardikor bo'lib ishladim, kunimiz zo'rg'a o'tdi. Yolg'iz umidim, hayotda menga kuch berib turgan madorim o'g'lim bo'ldi. Lekin uning kelajagidan qattiq xavotirda yashardim.

O'sha og'ir kunlarda hokimiyatdan, turli idoralardan ko'p bor uy so'rab, yordam so'rab bordim. Yozgan arizalarim amaldorlarning stolida qolib ketdi. Hatto ba'zi rahbarlar men bilan gaplashishni istamadi. Shundan so'ng hech kimdan yordam so'ramay qo'ydim, to'g'risi, hech kimga ishonmadim. Umidim so'na boshladi.

Hatto qabr yoqasida ham umid yashaydi, deydi xalqimiz. Ba'zan hayotning o'zi insonlarga yo'l ko'rsatadi, har bir ko'rgilikning ajri bor. Yangi zamonamiz shunday insonlar baxtiga keng imkoniyatlar eshigini ochmoqda.

Sarvar hali maktabda, 11-sinfda o'qiydi. U o'z uyi bo'lishini onasidan ham ko'proq istardi. Onasini esa hayotdan ham ko'proq yaxshi ko'rardi. Bu istak uni ko'p o'ylashga, nimadir qilishga undardi. Shunday kunlarning birida tuman hokimi aholi bilan sayyor qabul o'tkazayotganini eshitib, o'sha yerga boradi va uy so'rab murojaat qiladi...

– Boshida bundan bexabar ekanman, – deya so'zini davom ettiradi Zulxumor. – Bu haqda uy berilishi arafasida eshitib qoldim. Daf'atan, nimalar bo'layotganini hech tushunmadim, gangib qoldim. Chunki o'z uyim bo'lishi mumkinligi haqidagi ishonchim bundan o'n yillar oldin so'ngan edi-da. Yelkamizdagi og'ir yukdan bizlarni xalos qilgan va shunday to'kis sharoitlarni yaratib bergan Yurtboshimizga qanday minnatdorlik bildirishni bilmayman. Shu ishning boshida turganlar sog'-omon bo'lsin.

Bugun Sarvar va uning onasi yangi uylardan birida istiqomat qilmoqda. Ularning yangi hayotga jo'shqin intilishini, odamlarga nisbatan mehrini ta'riflashga so'z ojiz.

33 yil ijarada

Malika Matmurodovaning uch farzandi va bir nevarasi bor. Bu matonatli ayol bilan suhbatimiz bugungi kunning shukronasi bilan boshlandi.

– Yaqinda biz ham uch xonali uyga ega bo'ldik. Prezidentimiz oddiy xalqni o'ylab yuritayotgan siyosat tufayli yangi, charog'on va keng uyning sohibasiga aylandim, – deydi u. – O'z uyimiz bo'lishini bir umr orzu qilgan rahmatli turmush o'rtog'im ijara g'urbatlaridan charchab, og'ir mehnatlarda ishlab, ro'shnoqlik ko'rmay, hayotdan erta ketdi. 33 yillik hayotimiz ijara uylarda o'tdi. Har oyda eshikni taqillatib, pulni tayyorladingizmi yoxud uyni sotadigan bo'ldik, tez bo'shating, deyishsa, nima qilamiz, boshimizni qaysi devorga uramiz, degan o'y bilan qo'rqib yashardik. Qancha harakat qilib ishlamaylik, ro'zg'orning g'ori to'lmasdi.

Hayot insonni ko'p narsalarga majbur qiladi. Bolalari uchun hamma narsaga tayyor bo'ladi kishi. Malika Matmurodova ham farzandlari qiynalayotganini ko'rib, chorasiz chet elga ishlash uchun ketadi. 2007–2013-yillar davomida musofirlikda kun kechirdi, mehnat qildi. Lekin baribir hayotni bir maromga solib olishning iloji bo'lmadi. Begona yurt – baribir begona ekan, bu yoqda farzandlar sog'inchi. Ayol boshi bilan musofirlik azobini tortgani qoldi.

Nihoyat, farzandlari diydorini qo'msab, yana ularning bag'riga qaytdi. Afsuski, sog'lig'ini yo'qotib qaytdi. Ikki marta jarrohlik

amaliyotini boshidan o'tkazishga majbur bo'ldi. Bu ham yetmagan-day, surunkali qand kasalligini orttirib oldi.

Shunday og'ir kezlarda to'ng'ich farzandi Inobatni turmushga uzatdi. Ming afsuski, hech bo'lmasa qizim ijarada yashamaydi, o'z uyi bo'ladi, degan umidi bir yildan so'ng puchga chiqdi. “Qizingiz baxtli bo'ladi, chaqqongina, mehnatsevar ekan”, degan qudalari endigina tug'ilgan norasida nevarasini ham ayamadi. “Bir og'iz aytmabsiz, qizingizning o'pkasi kasal ekan, bizga bunday kelinning keragi yo'q”, deya xayr-xo'shni ham nasiya qilishdi.

Endi onaizorning ahvolini ko'ring. Yaralangan va toptalgan ko'nglini kimga ochsin, o'zini va bir burdagina bo'lib qolgan jigarporasini qanday yupatsin?!

Hayotning achchiq qismatini ko'p ko'rgan Malika mushtipar qizini bag'riga bosdi, jajji nevarasini peshonasidan o'pib, “Bu kunlar o'tadi, bizga atalgan yorug' kunlar ham bor”, dedi.

U qudalaridan qanchalik xafa bo'lmasin, ko'nglining bir chevida o'zini ayblardi. Negaki, qizi yosh boshi bilan sovuq, zax oshxonalarda tun-u kun idish yuvdi, tong izg'irinida sovuq suv sepib, ko'chalarni supurgani kechagiday esida. Shamollab yotib qolgan vaqti ham o'z bilganicha davolanib yurdi. Ijara haqini to'lash, oila kamchiliklarini butlash tashvishi deb o'zini ham, qizini ham asrashga imkoni bo'lmadi.

Yaxshiyamki, ikki o'g'li, qo'sh qanoti bor ekan. Ular yosh bo'lishiga qaramay, onasi va opasining yarasiga malham bo'lishga harakat qildirdi. “Onajon, biz katta bo'lsak, albatta, yaxshi yashaymiz, ko'p kuyinmang, o'zingizni asrang, hali to'ylar qilamiz”, deya onasini yupatib, ro'zg'or va ijara pulini eplab turdi.

Bir kuni tuman hokimi ularning xonadoniga hol so'rab keldi. Oilaning og'ir sharoitini ko'rib, naga shu vaqtgacha mahalla yoki Oilaning og'ir sharoitini ko'rib, naga shu vaqtgacha mahalla yoki hokimiyatga uy so'rab murojaat qilmagan bilan qiziqdi.

Qizil bilan qiziqdi
pedagogika instituti
Axborot - resurs markazi
3489

“Zamon shunchalik o‘zgarib ketdimi? O‘z tashvishimiz bilan bo‘lib atrofga nazar tashlashni unutdikmi? Oldimizga hokimning o‘zi kelib turibdimi?” – bu savollar Malikaning necha yillik alam-larini, ko‘ngil zadalarini qalqitib yubordi. Hokimga 33 yil faqat dashnom eshitib, tili qisiq bo‘lib birovlarning uyida yashagani, hech kim holing qanday, deb so‘ramagani, yordam istab borgan eshigi yuziga yopilganini alam bilan so‘zlab berdi.

Oradan ko‘p o‘tmay Malika Matmurodovaga Prezidentimiz sovg‘asi – uch xonali yangi uyning kaliti topshirildi.

Bugungi Malika kechagi jabrdiyda emas, undan baxtli inson yo‘qdek go‘yo. U har kuni xalqimizning baxtli hayoti uchun yaratilgan sharoitlar, imkoniyat va imtiyozlar haqida do‘st-u tanishlariga shukronalik bilan so‘zlaydi. Prezidentimizning “Insonlarning dard-u tashvishini o‘ylab yashash – odamiylikning eng oliy mezonidir”, degan hayotbaxsh da‘vatini yodlab olgan.

Bugun o‘zgargan uch taqdir haqida yozmoqchi bo‘lganimiz shular edi. Keyingi yillarda hayotida tub o‘zgarishlar bo‘lgan insonlar bilan tez-tez uchrashib, dil izhorlarini tinglayapmiz. Ularning har biri o‘z uyiga, o‘z taqdiriga egalik qilmoqda. Yangi O‘zbekistonda-gi islohotlar bardavom ekan, bu kabi hayotiga baxt kirgan yurtdosh-larimiz haqida hali ko‘p yozamiz.

Abdurauf Qorjovov,
iqtisodiy sharhlovchi

YURTIMIZDA YANGILANISH NAFASI

“Xalq davlat idoralariga emas, balki davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi kerak”.

“Xalqimiz ertaga emas, uzoq kelajakda emas, aynan bugun o‘z hayotida ijobiy o‘zgarishlarni ko‘rishni istaydi”.

“O‘zimiz o‘zimizga xiyonat qilmasak, o‘zimiz o‘zimizni al-damasak, halol-pok bo‘lib mehnat qilsak, men aminman, ko‘zlagan barcha marralarimizga albatta yetamiz”.

O‘zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 22-dekabrda parlamentga yo‘llagan birinchi Murojaatnomasidagi ushbu fikrlar hayotiy iboraga, jamiyat rivojining asosiy mezoniga aylanib ketdi. Shundan buyon an‘anaga aylangan, har yili nainki parlamentga, shu bilan birga xalqqa, millatga yo‘llanayotgan Muro-jaatnomalarda qishloq va mahallalarni obod qilishdek dunyoda muqobili bo‘lmagan ezgu ishning eng muhim va ustuvor yo‘na-lishlari belgilab kelinadi.

Obodlikka eltuvchi yo‘llar

Kindik qoning to‘kilgan qishloq va mahalla. U – vatan timsoli, inson kamolining beshigi. Yurtimiz bir bo‘ston bo‘lsa, uning bir chamani ana shu maskan. Murojaatnomadan ruhlangan, kuch-quv-vat olgan million-million yuraklar o‘z qishlog‘i, mahallasi va xona-doniga ham bu so‘zlarga xos hayot tarzi kirib kelishini, bolalari zamonaviy bog‘cha, maktablarda ilm-tarbiya olishini, onalari ener-

giya quvvati-yu issiq suvi bo'lgan oshxonalarda taomlar tayyorlashini, bag'irlari zavqqa to'lib, ko'rkam xonadonda mehmonlar kutishni istashardi. Aslida, bu kabi orzu-niyatlar odam bolasi uchun hoy-u havas bo'lmay, qulay yashashi uchun zarur bo'lgan oddiy turmush sharoitlari edi, xolos.

Jamiyatda so'z bilan ish birligi bo'y ko'rsata boshladi. Ayniqsa, uy-joy masalasida.

Tasavvur qiling, 2017-yilning o'zida jami 3,5 million kvadrat metrdan ziyod namunaviy uylar va ko'p qavatli uy-joylar barpo etildi, minglab odamlar boshpanali bo'lib, yangicha yashash zavqini sura boshladi. Bu raqamni avvalgi yillarga taqqoslaganda, 2007-yilga nisbatan 20 barobar, namunaviy uy-joylar qurish dasturi boshlangan 2010-yilga nisbatan 3,5 barobar ko'p uy-joy qurildi.

– Keyingi 25 yil mobaynida namunali uy-joy qurishni hisobga olmaganda, qishloqlarning tashqi qiyofasini yaxshilash va obodonlashtirish bo'yicha biror-bir amaliy ish qilinmagan, buning uchun moliyaviy mablag'lar ajratilmagan, – degan edi Prezidentimiz o'sha kezlari o'tkazilgan yig'ilishlardan birida. – Aksariyat qishloqlarda ko'chalar, ijtimoiy soha obyektlari, ichimlik suvi, elektr ta'minoti kabi muhim sohalar yillar davomida qarovsiz va e'tiborsiz qolishi oqibatida nochor ahvolga kelib qolgan.

Xarob va fayzi yo'q joyda yashayotgan aholining kayfiyati ham, kelajakka intilishi ham bo'lmaydi. Agar biz qishloqlarni obod qil-sak, u yerdagi xalqning kayfiyati o'zgaradi, o'z hayotini yanada yaxshilashga intilish paydo bo'ladi, qishloqlar iqtisodiy yuksala-di. Bularning bari Vatanimizning obodligi va iqtisodiy yuksalishi uchun yana bir muhim turtki bo'ladi.

Davlatimiz rahbari tashabbusi bilan yaratilgan “Obod qishloq” dasturi ana shunday o'tkir muammolarga amaliy javob, xalqning kayfiyatini ko'taradigan, obodlik va iqtisodiy yuksalishga chorlay-digan hujjat sifatida yuzaga keldi. Mazkur dastur konsepsiyasi in-

sonparvarlik, xalqparvarlik, oldimizda turgan bir-biridan muhim masalalarni kompleks yondashuv asosida hal etish prinsipi asosiga qurildi. Uning tub mohiyati, o'zak g'oyasi va pirovard maqsadi – xalqimiz uchun munosib hayot sifati va turmush farovonligini ta'minlashga qaratildi.

Uni amalga oshirish mexanizmlari, yo'llari va usullari dastavval tajriba sifatida amaliyotda sinovdan o'tkazildi. Buning uchun ilk qadam va manzil Jizzax viloyati Do'stlik tumanining Manas qish-log'i bo'ldi.

Manas mo'jizasi

O'tgan asrning 60-yillarida cho'llarni o'zlashtirishga yalpi kirishilgani, shu tufayli minglab kishilar yangi qo'riqlar ochishga safarbar qilingani tarixdan yaxshi ma'lum. Ayni ana shu to'lqin ichida bir paytlar Jizzax cho'llarini o'zlashtirishga safarbar etil-gan cho'lquvarlarning ko'chib kelishi bilan hozirgi Manas qish-log'i barpo bo'lgan. Oradan yarim asrdan ziyod vaqt o'tgan, zamon evrilgan, tuzum o'zgargan, qishloq aholisi ham bir necha barobar ko'paygan, biroq taraqqiyot bu qishloqni chetlab o'tavergan. Oqi-batda, hududning qiyofasi ham, ahvoli ham, mavjud shart-sharoitlar ham talabga javob bermay qo'ygan edi.

2018-yilning 14-fevralida tuni bilan yog'gan qalin qor Manas qishlog'ini ham oppoq ko'rpaga burkadi. Ammo tabiatning bu go'zal mo'jizasi manasliklar qalbida mamnunlikdan ko'ra, ko'proq xavotir uyg'otdi. Bilch-bilch loy ko'chalarda oyoq bosib yurish mashaqqatga aylangan. Chor atrofni pala-partish qurilmalar o'ra-gan ko'p qavatli uylarning eshik-derazalaridan sizib kirgan izg'irin odamlarni chaqib oladigan rutubatli bir tun edi. Nuragan tandirlar tashqarida, elektr chirog'i lipillaydi, suv tashib keltirish-ku, kat-

ta bir tashvish. Qishloqdagi vrachlik punktida oddiy shifokor anqoning urug'idek gap. Buyoqda ishsizlar ko'p, qo'l kalta, ro'zg'or g'arib...

Ana shunday osmon olis, yer qattiq bir sharoitda, kutilmaganda, Manasda bamisoli quyosh balqidi. Mamlakatimizda kechayotgan shiddatli o'zgarishlar tufayli uzoq yillik o'tkir muammolarni hal etish, keng ko'lamlı bunyodkorlik ishlarini olib borish orqali qishloqda munosib sharoit yaratish, turmush madaniyatini yuksaltirish yo'lida amaliy ishlarga qat'iy kirishildi.

Bir kunda ko'chalarni to'ldirgan qudratli texnikalarning guvilagan shovqini atrofni tutgani, nurchi-yu suvchi, quruvchi-yu loyihachi, yo'lsoz-u gazchi, qo'yingki, barcha soha vakillarining qishloqqa kelib, ularni bu og'ir ahvoldan qutqazishga jadal kirishgani dastlab odamlarni esankiratib qo'ygani ham bor gap.

Davlatimiz rahbari topshirig'iga muvofiq tuzilgan Respublika ishchi guruhi a'zolari, Prezidentning Xalq qabulxonalari, viloyat va tuman tashkilotlari mutasaddilari hududdagi har bir xonadon va ijtimoiy muassasalarga kirib, mavjud holatni atroflicha o'rgangani, fuqarolarning talab va istaklarini tinglagani bajariladigan ishlar hajmini oldindan aniq belgilab olish imkonini berdi. Qisqa muddatda Manasda kompleks chora-tadbirlar rejasi ishlab chiqildi.

Qishloq shu kundan boshlab katta qurilish va bunyodkorlik maydoniga aylandi. Barcha bir yoqadan bosh chiqarib, bir zum ham tinmay, uni obod maskanga aylantirishga kirishdi.

Davlatimiz rahbari Manasda olib borilayotgan ishlar bilan muntazam qiziqib, xabar olib turgani, yuzaga kelgan muammolarni tezkor hal qilish yuzasidan zarur ko'rsatma va topshiriqlarni berib borgani ishni samarali tashkil etishda hal qiluvchi rol o'ynadi, hasharchilarga katta kuch-g'ayrat bag'ishladi. Shu asnoda hudud manzarasi kun sayin ochilib, go'zallashib boraverdi.

Ha, bugun Manas aholisi mo'jizaga qiyos qilsa arzigulik yangi hayot, tez sur'atlarda kechayotgan ulkan o'zgarishlar og'ushida yashamoqda. Manasdagi o'zgarishlarga obrazli qilib, mo'jiza, deya ta'rif berilyapti. Lekin bu mo'jiza ertaklarda bo'lgani kabi yo'q joydan paydo bo'lib qolgan emas. Bu mo'jiza – insonga xos bo'lgan ijodkorlik, azm-u shijoat mahsuli.

O'ylasang, aqling shoshadi, ko'rsang, ko'zing quvnaydi. Manasliklarni uzoq yillardan beri o'ylantirgan muammolar – yo'llar, ichimlik suvi, elektr energiyasi bilan bog'liq masalalarning yechilishi, ko'p qavatli uylarning chiroy ochishi, ularda inson hayotdan rozi bo'lib yashashi uchun barcha sharoitning yaratilishi, shaharliklar ham orzu qiladigan bog'cha, maktab, mahalla binolari, muhtasham madaniyat saroyi, eng zamonaviy tibbiy jihozlarga ega oilaviy poliklinika, 17 ta bolalar maydonchasi, 2 ta kichik futbol maydoni, 250 o'rinli stadion, yangi tikuvchilik majmualari, odamlarning kosasini oqartirayotgan chorvachilik majmuasi, novvoyxona, zamonaviy hammom va yana boshqa qator obyektlar... Bularning barchasini bunyod etishga 45 kun yetarli bo'ldi.

Bu yerdagi eng katta muammolardan biri ishsizlik, shu jumladan, ayollar o'rtasidagi bandlik masalasi edi. Bugun esa qishloqda bekorchi odamni topish qiyin: qisqa vaqt ichida 450 nafardan ortiq fuqaro doimiy ish bilan ta'minlandi. Xususan, 200 nafar xotin-qiz tikuvchilik kurslarida o'qitilib, ularning 100 nafari "Manas" tikuvchilik majmuasiga, 100 nafari "Manas chevarlari" korxonasiga ishga qabul qilindi.

Madaniyat saroyiga yondosh hududda yaratilgan yashillik olami – aholi dam olish maskani va yoshlar xiyoboni, bu yerda barpo etilgan turfa ranglarda jilolanuvchi favvora, baravj maysazorlar yagona bir me'moriy ansamblni vujudga keltirgan.

Xizmat ko'rsatish ko'lamini kengaytirish, aholi og'irini yengil qilish maqsadida Davlat xizmatlari agentligining filiali, turli savdo

do'konlari, maishiy, aloqa hamda boshqa zamonaviy shoxobchalarni o'zida mujassam etgan yirik markaz, mahsulotlar assortimenti-ga ko'ra, shahardagidan hech qolishmaydigan supermarket faoliyati yo'lga qo'yilgan.

Qishloqning mavjud 26 ta ko'chasidagi barcha hovli-uylarda ham qurilish-ta'mirlash, tozalik, obodonchilik va ko'kalamzorlashtirish ishlari bajarilgani hududning havas qiladigan darajadagi manzarasini hosil qildi. Shu bilan birga, tomorqa xo'jaligidan samarali foydalanish, yangi bog'lar, issiqxonalar barpo etish, chorvachilik, parrandachilik, quyunchilikni yo'lga qo'yish bo'yicha amalga oshirilgan ishlar o'z samarasini bermoqda.

Prezidentimiz Manasda amalga oshirilgan bunyodkorlik va obodonlashtirish ishlari bilan tanishar ekan, eng muhimi, qishloq aholisining kayfiyati, turmush darajasi, dunyoqarashi va hayotga munosabati o'zgarib, ularda ertangi kunga mustahkam ishonch paydo bo'lganini e'tirof etdi.

Qishloqlar taqdirini o'zgartirgan hujjatlar

Manasdagi yangilanishlar yurtimizdagi yangi o'zgarishlar to'lqinining debochasi bo'ldi. Nega deganda, "Obod qishloq" dasturi deb atalmish ezgulik imoratining ilk g'ishti aynan shu yerda qo'yildi. Ovozasi butun yurtimiz bo'ylab taralgan dastur Manasda parvoz qilib, diyorumizdagi qishloq va ovullar, mahallalar uzra qanot yozdi.

Prezidentimiz bu jarayonni shunday ifodalagan edi:

"Manas biz uchun shunday tajriba maktabi bo'ldiki, agar qishloqlarni zamonaviy maskanga aylantirish, iqtisodiy-ijtimoiy muhitni yaxshilash, odamlar kayfiyatini ijobiy tomonga keskin o'zgartirishni oldimizga maqsad qilib, izchil harakat qil-

sak, bunga erishish mumkinligiga odamlarni ishontira oldik, o'zimizda ham ishonch va qat'iyat oshdi".

Ana shu ishonch va qat'iyat asosida, Manas tajribasi misolida "Obod qishloq" dasturining amaliy dastaklari ishlab chiqildi. Ularning barcha jihatlari davlatimiz rahbarining 2018-yil 29-martda qabul qilingan "Obod qishloq" dasturi to'g'risida"gi Farmoni hamda "Obod qishloq" dasturini 2018-yilda amalga oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorida o'z ifodasini topdi. Ushbu hujjatlarda belgilanganidek, mamlakatimizning har bir tuman va shahrida, avvalo, olis va tabiiy iqlim sharoiti og'ir hududlarda 2018-yilda 2 tadan, kelgusi yillarda 3 tadan qishloq va mahallada "Obod qishloq" dasturi amalga oshirilishi belgilandi. Shu yili 417 ta maskanda qurilish-ta'mirlash ishlari olib borildi. Buning natijalarini ushbu raqamlar ifodalab turibdi. 127 ming 245 ta uy-joy va 1078 ta ko'p qavatli uylarni ta'mirlash va atrofni obodonlashtirish, 2189 kilometr ichimlik suvi tarmog'i, qariyb 800 ta ijtimoiy soha va 1750 ta bozor infratuzilmasi obyektlarini qurish va kapital ta'mirlash kabi ishlar bajarildi.

2019-yilda bu ishlar ko'lami yanada kengaydi. "Obod qishloq" va "Obod mahalla" dasturlari doirasida 479 ta qishloq va ovulda, shaharlardagi 116 ta mahallada keng ko'lamli qurilish va obodonlashtirish ishlari bajarildi. Bunga 6,1 trillion so'm yoki 2018-yilga nisbatan 1,5 trillion so'm ko'p mablag' sarflandi.

Qishloq joylarda – 17 ming 100 ta, shaharlarda – 17 ming 600 ta, jami 34 ming 700 ta yoki 2016-yilga nisbatan salkam 3 barobar ko'p arzon va shinam uylar qurildi. Kam ta'minlangan va uy-joy sharoitini yaxshilashga muhtoj besh ming oilaga, jumladan, nogiron ayollarga ipoteka krediti asosida arzon uy-joy sotib olish uchun 116 milliard so'mdan ziyod boshlang'ich badal ham to'lab berildi.

Raqamlar salmog'idan va ko'lamidan ham amalga oshirilgan ishlarning ulug'vorligi yaqqol ko'rinib turibdi. Shunday bo'lsa-da, bunga qanday omillar dastak bo'ldi, degan savol tug'ilishi tabiiy. Eng avvalo, dasturda belgilangan asosiy yo'nalishlardan kelib chiqqan holda, har bir qishloqda bajariladigan chora-tadbirlarning izchilligi, loyihalarni moliyalashtirish manbalari, moddiy resurslar ta'minotining uzviy va chambarchas rejasi ishlab chiqildi. Bunda nafaqat shaharsozlik qoidalari va iqtisodiy omillarni, balki hududning landshafti, ekologik-estetik talablari ham hisobga olindi.

Har bir bino, u bog'cha bo'ladimi, shifoxonami, mahalla guzari-mi o'z asosiy vazifasini bajarishdan tashqari, ko'rinishi bilan odamlarning kayfiyatiga ham bevosita ta'sir etadi.

Shu jihat inobatga olinib, hududlarda qurilishi rejalashtirilayotgan ijtimoiy obyektlarni loyihalashtirishda eski qoliplardan voz kechib, innovatsion yondashuvlarni joriy etishga harakat qilindi. Shu bois, Gagarindagi binolarning me'moriy qiyofasi Mo'ynoq, Jo'sh, Chiyali, Eshonobodagi ijtimoiy binolardan farq qiladi, o'z navbatida, ular yurtimizning barcha viloyatlarida qad rostlagan obyektlarga o'xshamaydi. Ularning umumiy o'xshashligi yaratilgan zamonaviy shart-sharoitlarda, shaharga xos bo'lgan infratuzilmaning mujas-samligida namoyon bo'ladi.

Aytish joiz, dastur doirasida qayta qurilgan barcha qishloqlar o'z madaniyat koshonalariga, yoshlar uylariga ega va ularning ham-masida o'zbek va jahon adabiyotining durdonalari jamlangan ku-tubxonalar mavjud.

Yana bir muhim jihati, "Obod qishloq" dasturi doirasida aholi, ayniqsa, xotin-qizlarni ish bilan ta'minlashga ham alohida e'tibor qaratilyapti. Har bir qishloqda tikuvchilik sexlari qad rostlayotgani, ularda ishlaydigan minglab yoshlar o'qitilib, chevarlik kasbini egal-

layotgani va daromad topayotgani dastur har tomonlama o'ylanib, uning ijrosiga kompleks yondashilganini ko'rsatib turibdi.

O'zgarishlarga guvoh bo'lgan xalqaro tashkilotlar vakillari, shu yerlarda voyaga yetgan, lekin taqdir taqozosi bilan hozirgi kunda boshqa yurtlarda yashayotgan kishilarning taassurotlarini yodga olish foydadan xoli bo'lmaydi.

– Bu yerda ko'rganlarim men uchun kutilmagan yangilik bo'ldi, – degan edi BMTning O'zbekistondagi doimiy koordinatori Helena Freyzer obod maskanlardan birida bo'lgach. – Odamlarni uy-joy bilan ta'minlash, ular uchun yashash sharoiti yaratib berish masalasi BMT faoliyatidagi eng muhim masala hisoblanadi. O'zbekiston hukumatining bu masalani hal etishga katta e'tibor bilan qarayotganidan juda mamnunmiz. Biz intilishlarni har tomon-lama qo'llab-quvvatlaymiz.

– O'zbekiston tinchlik-osoyishtalik tufayli jadal rivojlanmoq-da, – deydi Rossiya Federatsiyasi Davlat dumasi federal majlisining mudofaa qo'mitasi raisi, Rossiya Qahramoni Vladimir Shama-nov. – Men Gagarinda qad rostlagan muhtasham inshootlarda, o'qi-gan maktabimning ko'rkam binosida, odamlarga davlat tomonidan qurib berilgan zamonaviy uylarda, mahallalar obodligida aynan ana shu tinchlik va osoyishtalik samarasini ko'rdim. Mamlakatlarimiz o'rtasidagi do'stona hamkorlikni mustahkamlashga, kichik Vatanim bo'lgan Gagarin shahrining yanada obod bo'lishiga hissa qo'shishni istayman.

Bunday samimiy so'zlarni yana ko'plab keltirish mumkin. Ular zamirida qishloq va mahallalarimizdagi o'zgarishlar qo'ni-qo'shni yurtlarda yashayotganlardan tortib, dunyoning nufuzli tashkilotlari vakillarida ham havas uyg'otayotganidan dalolat beradi. Ayni kez-da ushbu xayrli ishga o'z hissasini qo'shishga, ishtirokchi bo'lish-ga ishtiyoq ham ustuvor. Bunga Osiyo taraqqiyot banki tomonidan

ajratilayotgan katta miqdordagi imtiyozli kreditlarni amaliy dalil sifatida keltirish mumkin.

Odam bolasi hayotida ikki narsani: ota-onani va Vatanni o'z istagicha tanlay olmaydi. Ushbu benazir ne'matlarni Allohning o'zi in'om etadi. Bu yorug' olamga kelgan inson baxt-saodat tuyg'usini tuyishi uchun, avvalo, o'z hayotidan qoniqish hosil qilishi, rozi bo'lib yashashi kerak.

“Obod qishloq” va “Obod mahalla” dasturlari ana shunday ezgu maqsadlarga xizmat qilib kelyapti va bundan buyon ham inshooloh, yurtdoshlarimizning yangidan yangi orzu-niyatlarini ro'yobga chiqarishning hayotbaxsh dasturi va tayanchi bo'lib qoladi.

Sodiq Safoyev,

*O'zbekiston Respublikasi
Oliy Majlisi Senati Raisining
birinchi o'rinbosari*

YANGI UYG'ONISH DAVRINING DASTURI

“Aniq strategiya va uning istiqboliga qat'iy ishongan insonlar uzoqni ko'ra olish qobiliyatiga ega bo'lmagan kishilarga nisbatan hayotning turli burilishlari-yu kutilmagan hodisalariga tayyorroq bo'ladi va ularni yaxshiroq yengib o'ta oladi”, degan edi Uinston Cherchill.

Besh yil oldin davlatimiz, jamiyatimiz rivojida keskin burilish yasagan taraqqiyot ta'limoti – Harakatlar strategiyasi qabul qilindi. Har birimiz, har bir oila hayotida uning tutgan o'rini idrok etish uchun 2016-yildan avval mamlakatda vujudga kelgan holatni xolisona eslash kerak.

Ko'p yillar mobaynida jur'atsizlik tufayli dadil qadamlarni tashlamasdan, muammolar yechimini paysalga solib, real vaziyatni ochiq aytishdan qo'rqib, berkitib yurildi. Biz butun mustaqil davlatlar hamjamiyatida eng oxirgi bo'lib milliy valyutamizni joriy etdik. O'zgarishlarning zamini – haqiqiy xususiylashtirishga kirishilmadi. Haqqoniy iqtisodiy tashxis o'rniga maqtanchoqlik, o'zimizni bir qandaydir soxta, uydirma raqamlar bilan yupatib, o'zining qandaydir manfaatlariga ega, hech kim tanimaydigan “xorijiy ekspertlar”ning maqtoviga mahliyo bo'lib yurdik.

Natijada nihoyatda xatarli vaziyat vujudga keldi. Aholi turmush darajasining pasayishi, ishsizlik, davlat organlarining xalq bilan bog'liqligi yo'qolishi, iqtisodiy erkinlik va inson huquqlarini poymol qilish, korrupsiya, byurokratizm hamda boshqa avj olgan illat-

lar oqibatida xalqning davlat hokimiyatiga bo'lgan ishonchsizligi kuchaydi.

Eslayman: Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universitetida rektorlik qilgan paytimdagi bitiruvchilar 2015-yilda uchrashuv qiladigan bo'ldi. Aniq bo'ldiki, 10 yil avval dargohni tugatgan 55 nafar kursdoshning 49 nafari chet elda ishlayotgan ekan. Nima uchun ular o'z mamlakatida ish topolmadi yoki ishlagisi kelmadi? Aminman: buning sababi ularda vatanparvarlik tuyg'usi yetishmaganida emas, o'sha paytdagi muhit ularni Vatandan siqib chiqargan.

Mamlakatda dehqonlar nima yetishtirishi va uni qanday narxda sotishi yuqoridan belgilab qo'yiladigan tartib joriy qilinib, paxta xomashyosi qimmatbaho eksport moli hisoblansa-da, fermerlarga yetishtirilgan hosil uchun dunyo bozorlaridagi narxning kichik bir qismi to'lanar, paxta yetishtirish daromadsiz bo'lib, dehqonlar eski sovet "majburlash-buyruqbozlik" tizimida ishlab keldi. Shu sabab paxta terish maktab o'quvchilari, talabalar, o'qituvchi, shifokorlar va boshqa "hasharchilar" zimmasiga yuklanar va shu bois O'zbekiston qator xalqaro "qora ro'yxatlar"ga kiritilib bebro' bo'lib qolgan edi.

Taniqli iqtisodchilar D.Ajemoglu, J.Robinson o'zlarining 2012-yilda chiqqan mashhur "Nima uchun mamlakatlar muvaffaqiyatsiz bo'ladi: hokimiyat, farovonlik va kambag'allikning kelib chiqishi" degan kitobida O'zbekistonni "hozirgi kunda ekstraktiv (ya'ni aholining keng qatlamlari o'z faoliyatidan kelib chiqqan daromadlarini taqsimlash jarayonidan bebahra qiladigan – S.S.) iqtisodiy tizim tufayli tanazzulga uchrayotgan mamlakatlar" qatoriga kiritgan edi.

Jahon Banki ma'lumotlariga ko'ra, 2015-yilga kelib O'zbekistonga kelib tushgan xorijiy investitsiyalar yalpi hajmi atigi 1,06 milliard dollarni tashkil qildi. Bu qo'shni Qozog'istonga nisbatan 6 marotaba kam bo'lgan. Hatto Qirg'iziston ko'proq sarmoya jalb qilish-

ga qodir edi. Kishi boshiga kelgan investitsiyalar bo'yicha O'zbekiston mintaqada eng so'nggi o'rinni egallab turgan.

Diplomatiyaning oltin qoidasi – "dushman orttirish oson, hamkor ko'paytirish darkor" prinsipini esdan chiqargan edik. O'sha davrda bizga xayrixoh, do'st davlatni topish amrimahol edi. Turiqsiz tashqi siyosat sababli Markaziy Osiyo va Afg'oniston – yon qo'shni davlatlar bilan, ming yillik qon-qardosh xalqlar bilan yuzko'rmas bo'lib qolgandik. Bir chaqirim narida – chegara ortida yashayotgan jigarlarimizning issiq-sovuq ma'rakasida qatnashish uchun ming azobda qanchadan qancha hujjatbozliklarni yengib, hadiksirab o'tib, manzilga yetib borguncha marosim tarqab, mulzam bo'lib, bir dardimiz ikki karra ortardi.

2016-yilda davlat rahbari sifatida faoliyat boshlagan Shavkat Mirziyoyevga ana shunday og'ir yuk meros bo'lib qolgandi. Davlatni halokat yoqasidan olib chiqib ketish favqulodda choralar, favqulodda jasorat, favqulodda shijoat talab qilardi. Prezident ana shu mas'uliyatni dadil zimmasiga oldi hamda boshqalarni ham ishonch bilan o'z ortidan ergashtirdi.

Buyuk davlat rahbarlariga doimo xos bo'lgan fazilatlardan eng muhimi yuksak tafakkur, hodisalar rivojini oldindan ko'rish, jaryonlarning rivoji va yo'nalishini ilmiy bashorat qila bilishdir.

Prezidentimiz jamiyatimiz ahvolini chuqur tahliliga asoslangan holda yangilangan ichki va tashqi siyosat dasturi zarurligini asoslab berdi va ilgari surdi. O'zgarishlar jamiyatimiz, davlatimiz rivojlanishining yangi mafkurasini belgiladi. Xalq anchadan beri kutilgan o'zgarishlarni qo'llab-quvvatladi. Chunki islohotlar insonlar orzu-istaklari va umidlariga hamohang edi.

Men uchun bir narsa ravshan: agar o'z vaqtida davlat boshqaruv tizimi tubdan takomillashtirilmaganda, joylarga yangi vakolatlar berilmaganda, parlament, fuqarolik jamiyati, ommaviy axborot vositalari roli ko'tarilmaganda, iqtisodiy islohotlar boshlanmaganda,

inson huquqini kafolatlashga yangicha yondashuv tatbiq etilmagan-
da va batamom yangi tashqi siyosat olib borilmaganda – bugungi
kunda mamlakatimizdagi vaziyat nihoyatda og‘ir bo‘lar edi.

Harakatlar strategiyasi nafaqat eng yetuk mutaxassislar, balki
xalq, keng jamoatchilikning fikr va mulohazalarini o‘zida mujas-
samlagani uning idrokiy quvvatini yanada oshirdi.

Jamiyatimizning har bir qatlamida, barcha hududlarda ushbu
hujjat jonli, katta qiziqish bilan muhokama etilganiga barchamiz
guvoh bo‘ldik. Minglab takliflar ilgari surildi va bu xalqimizning
ortib borayotgan siyosiy ongi va faolligi, mustahkam ijtimoiy po-
zitsiyasi va bo‘layotgan hodisalarga daxldorligi, befarq emasligi-
ning dalolatidir.

Harakatlar strategiyasining ahamiyati faqatgina nazariy masala-
lar bilan cheklanmaydi, albatta. Bu hujjatda mamlakatimizni isloh
etish uchun zarur bo‘lgan amaliy choralar dasturi aniqlangan.
U, avvalo, O‘zbekiston milliy manfaatlarini ta‘minlash, ayni vaqt-
da umumbashariy demokratik jarayonlarning chuqur tahlili asosi-
da ishlab chiqilgan bo‘lib, uning g‘oyalari umuminsoniy taraqqiyot
tamoyillariga to‘la-to‘kis mos tushadi.

Ushbu hujjatga Vatanimiz va xorijda katta e‘tibor qaratildi va
chuqur qiziqish bilan o‘rganildi. Yaxshi eslayman, o‘sha kezlarda
O‘zbekistonga tashrif buyurgan Jahon bankining vitse-prezidenti
S.Miller bilan bo‘lgan suhbat chog‘ida Harakatlar strategiyasini
sinchiklab o‘rganib chiqqanini qayd etib, shuni ta‘kidladiki, “Bu
juda kuchli, muayyan ravishda tarixiy hujjat. U O‘zbekistonda yan-
gi davr boshlanganini ifodalaydi va unda mamlakat rivojida yangi
dinamikani belgilovchi yangicha dunyoqarash va yangilangan yon-
dashuvlar bayon etilgan”.

Fikrimcha, yangilangan siyosatning eng muhim, ko‘zga tashla-
nadigan mohiyati shundan iboratki, u balandparvoz, havoyi shior-
larga asoslangan dasturlardan voz kechib, tom ma’noda inson ehti-

yojlarini ilgari surishni o‘zining asosiy va bosh maqsadi deb belgi-
ladi. Shu jumladan, hududlardagi vaziyatga xolisona nazar tashlash,
odamlarni bezovta qilayotgan muammolarni berkitmasdan ularni
hal qilish yo‘llarini izlash, topish va yechish yotadi.

Harakatlar strategiyasida zamonamizning eng dolzarb muammo-
laridan biri – taraqqiyot nazariyasiga oid batamom yangi so‘z aytil-
di. Avvalambor, bu Prezident Shavkat Mirziyoyevning iqtisodiyotni
tubdan modernizatsiya qilish uchun chuqur siyosiy islohotlar, davlat
boshqaruv tizimining zarurligini har tomonlama asoslab berishiga
taalluqlidir. Ushbu chuqur, Yevropa va Osiyo davlatlari tajribasi
tahlili asosida qilingan xulosa shuni isbotlaydiki, jadal iqtisodiy
o‘shish, rivojlangan bozor iqtisodiyoti, xorijiy investitsiyalarni jalb
qilish zamonaviy siyosiy tuzilma – rivojlanishning huquqiy asosla-
rini barpo etish va takomillashtirishni talab qiladi.

Bejiz emaski, Harakatlar strategiyasi aynan davlat boshqaruv
va sud-huquq, inson erkinliklarini ta‘minlash tizimlarini takomil-
lashtirishga bag‘ishlangan qismlardan boshlanadi. Kecha odam-
larni besabab quvib yurgan ichki ishlar xodimlari bugun chinakam
huquq muhofazachisiga, xalq xizmatchisiga aylanyapti. Prokuratura
vakillari yurtdoshlarimizga qanday yordam kerak deb, uyma-uy
yurishibdi. Qachon shunday bo‘lgan?

Harakatlar strategiyasini amalga oshirish natijasida hokimiyatga
yangi avlod siyosatchilari kelmoqda. Ular aksariyat holda jahonning
eng nufuzli universitetlarida ta‘lim olgan, dunyo ko‘rgan, shijoatli
shaxslar. Barcha darajadagi davlat organlari va bo‘g‘inlari faoliyati-
ga tobora shaffoflik, hisobdorlik xos bo‘lmoqda.

Yillar mobaynida chetga chiqarib qo‘yilgan fuqarolik jamiyati
jonlanmoqda. Aynan shu asnoda pandemiya davrida ijtimoiy ham-
korlik, inqirozga qarshi choralarning milliy protokoli yaratildi. Om-
maviy axborot vositalari tom ma’noda xalq ovozi, to‘rtinchi hoki-
miyatga aylanmoqda, katta auditoriyaga ega bo‘lgan qariyb 300 ga

yaqin xususiy va idoraviy internet nashrlari tashkil etildi. Siyosatchilarimiz, hukumat va parlament a'zolarini xalq endi tanimoqda. Insonlarda daxldorlik va uning natijasida mas'uliyat paydo bo'lmoqda.

Harakatlar strategiyasi asosidagi islohotlar iqtisodiy manyovr qobiliyatini yaratdi. Jahon iqtisodiyotidagi muammolarga qaramasdan yangi islohotlar yillari mobaynida O'zbekiston iqtisodiyoti 20 foizga o'sdi.

Nihoyatda og'ir pandemiya sharoitida, uning oqibatlarini yumshatish va bartaraf etish uchun davlat tomonidan 82 trillion so'mlik (qariyb 8 milliard AQSH dollari) kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi. Aholining asosiy qismi o'zining daromad manbalari va turmush darajasini saqlab qolishiga erishildi. Nufuzli moliya tashkilotlari dunyodagi sanoqli mamlakatlar qatorida O'zbekistonda iqtisodiyotning pasayishiga yo'l qo'yilmaganini ta'kidlamoqda.

Karantin cheklovlariga qaramasdan, keng ko'lamlı bunyodkorlik ishlari izchil davom ettirildi. Misol uchun, 1985-yilda, ya'ni sobiq sovet davlati eng kuchga to'lgan paytda Toshkent shahrida 1 million kvadrat metr turar joy qurilgan edi. 90-yillarda bu ko'rsatkich minimal darajaga pasayib ketdi. O'tgan yili, pandemiya bilan bog'liq cheklovlarga qaramasdan poytaxtimizda 4 million kvadrat metr uy-joy barpo etildi.

Mamlakat tarixida birinchi bor kambag'allik muammosining mavjudligi tan olinib, kambag'al qatlam aholining 12–15 foiz atrofida ekanligi ta'kidlandi. Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi tashkil qilindi. Barcha tuman va shaharlarda, har bir mahallada ehtiyojmand oilalar, ayollar va yoshlar bilan manzilli ishlash bo'yicha mutlaqo yangi tizim joriy etildi. Pandemiya sharoitida bu tizim orqali 527 ming fuqaroning bandligi ta'minlandi.

Tashqi siyosat sohasiga oid muhim yangi yondashuvlar tatbiq etildi, tom ma'noda burilish amalga oshirildi. O'zbekiston tashqi

siyosati batamom yangi xarakterga va yangi mazmunga ega bo'ldi. Chinakam milliy manfaatlarni ilgari suruvchi tashqi siyosat vujudga keldi.

Uning negizida davlatlararo obyektiv qarama-qarshiliklar va tabiiy manfaatlar to'qnashuvi, mavjud bo'lgan muammolar bo'yicha muloqotga tayyorlik, milliy manfaatlarni so'zsiz va qat'iy qo'llab-quvvatlagan holda oqilona murosaga intilishga bo'lgan munosabatni namoyish etish yotadi. Bu mamlakat yangi rahbariyatining mintaqadagi vaziyatni chuqur anglashi, muammolarni hal qilishga yangicha yondashishi va mamlakatning xalqaro obro'sini mustahkamlash omilining ifodasi bo'ldi.

O'nlab yillar davomida eng yuqori darajadagi ko'p tomonlama muloqot deyarli yo'qligidan so'ng, Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlari o'rtasida rasmiy va norasmiy aloqalar amaliyoti tiklandi. Yaqinda muqarrar bo'lib ko'ringan mintaqa davlatlari o'rtasidagi to'qnashuvlar endi bema'ni ssenariyga o'xshaydi.

Davlatimiz rahbari o'zining birinchi xorijiy tashriflarini aynan qo'shni davlatlardan boshlagani e'tiborga sazovor.

Esimda, 2017-yilning boshida Qozog'istonga bo'lgan tashrif chog'ida qo'shni mamlakat lideri, katta xalqaro obro' va ta'sirga ega bo'lgan shaxs Nursulton Nazarboyev chuqur samimiyat bilan O'zbekiston Prezidentiga qarata "biz Siz boshlagan o'zgarishlarni 25 yil kutgandik" degan edi.

Agar Prezidentimizning tashqi siyosiy dasturiga qisqa ta'rif berilsa, uni yangi yo'llar ochish strategiyasi deb ifodalash mumkin. Buni keng ma'noda tushunmoq lozim – hamkorlik, savdo, muloqot uchun to'siqlar bartaraf etilmoqda va bu o'z samarasini namoyish qilmoqda.

Harakatlar strategiyasining tashqi siyosatga oid qismi – bu hozirgi zamon sharoitida Buyuk ipak yo'lini qayta tiklash dasturidir. O'zbekiston orqali o'tadigan marshrutlarning jozibadorligini

oshirishga yo'naltirilgan strategiya muhim ahamiyatga ega, chunki tranzit salohiyati – eng daromadli tovar hisoblanadi.

Bu siyosatning maqsadi faqatgina tor ma'nodagi iqtisodiy samara emas. Prezidentimiz ta'biri bilan aytganda: "Bir paytlar mamlakatlarimiz hududidan o'tgan va butun sayyoramizning asosiy transport arteriyasi bo'lgan Buyuk ipak yo'lining yangi sharoitida qayta tiklanishini... tinchlik va farovonlikni ta'minlashni anglatadi".

Harakatlar strategiyasining amaliy natijalari haqida gap ketganda alohida ta'kidlash kerakki, xalqaro miqyosda yangi, batamom o'zga qiyofaga ega O'zbekiston paydo bo'ldi. Mamlakatning jahondagi obro'si va ta'siri misli ko'rilmagan darajada ko'tarildi.

Bunga misollar ko'p. Ulardan bittasi – BMTning Orolbo'yi mintaqasi uchun Inson xavfsizligi bo'yicha ko'p tomonlama sheriklik asosida "Trast fondi"ning tuzilishidir. Prezidentimiz tomonidan 2017-yilda ilgari surilgan bu tashabbus qisqa davr mobaynida amalga oshirilishi o'zbek diplomatiyasining katta yutug'i bo'ldi.

Ma'lumki, xalqaro kreditlar hammaga ham berilmaydi. Yurtimizda esa bugun 3 milliard dollarlik imtiyozli kredit va grantlar jalb etish dasturi amalga oshirilmoqda. Ularning 700 millioni ishbilarmonlar va banklarni qo'llab-quvvatlashga, 300 millioni kommunal xo'jalik infratuzilmasi uzluksiz harakat qilishini ta'minlashga yo'naltiriladi. Yaqinda Osiyo taraqqiyot banki O'zbekistonga tibbiyot tizimi va epidemiologik xizmat modernizatsiyasiga 100 million dollar ajratishini e'lon qildi. Pandemiya tufayli, iqtisodiyot murakkab davrni boshidan kechirayotgan pallada bu pul qayerdan olinardi?

O'zbekistonning tamoman yangi mazmunga ega bo'lgan tashqi iqtisodiy faoliyati asoslari shakllandi.

Bugungi kunda investitsiyalar uchun global va mintaqaviy raqobat kuchli – agar ilgari investorlar bozorlarga kirish uchun kurash-

gan bo'lsa, endi davlatlar kapitalni jalb qilish uchun raqobatlashmoqda.

Strategiyani ishlab chiqish paytida Prezidentimiz bergan birinchi ko'rsatmalardan biri, bu investitsiyalarni jalb qilish sohasidagi ishlarning holatini tanqidiy tahlil qilishdan iborat bo'ldi. So'nggi yillarda Strategiyani amalga oshirish doirasida tashqi iqtisodiy faoliyatni rivojlantirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning huquqiy va institutsional asoslarini yaratish bo'yicha muhim ishlar amalga oshirildi.

Sarmoyalar siyosati natijasi o'laroq iqtisodiyot tizimida jiddiy ijobiy o'zgarishlar yuz bermoqda. O'zbekistonga sarmoya yo'naltirayotgan davlatlar soni 50 dan oshdi. BMTning YUNKTAD tashkiloti ma'lumotiga ko'ra, mamlakat Markaziy Osiyoda investitsiyalar oqimining o'sishi ko'rsatkichi bo'yicha yetakchi davlatga aylandi.

Bir necha yil avval paxta tolasining atigi to'rt dan biri o'zimizda qayta ishlangan bo'lsa, yaqin kelajakda barcha yetishtirilgan paxta hosili mamlakatimizning o'zida qayta ishlanadi. Bu esa milliy daromad ortishiga olib kelmoqda. Agar avvallari katta mashaqqat bilan yetishtirilgan paxta eksportidan ko'pi bilan 1 milliard dollar atrofida daromad olingan bo'lsa, o'tgan yil o'zbek tayyor tekstil mahsuloti mamlakatga 2 milliard dollar foyda keltirdi.

O'zbekiston o'z suveren reytingiga ega bo'ldi va jahon xalqaro moliyaviy bozorida to'laqonli a'zo sifatida faoliyat boshladi. Yevropa Banki milliy valyutamizda birinchi kreditlarni berdi – bu juda katta yutuq.

Harakatlar strategiyasi – amaliy harakat dasturidir. O'zbekistonning yangilangan ichki va tashqi siyosati jamiyatimizda katta umidlarni uyg'otdi. Mavjud muammolarga qaramasdan, bu siyosat yurtdoshlarimiz tomonidan qo'llab-quvvatlanmoqda va xalqaro miqyosda nihoyatda yuqori baholanyapti.

Shu bilan birga, bir narsani anglamoq lozim: islohotlar, agar ular chinakam islohotlar bo'lsa, hech qachon oson o'tmaydi. Insoniyat tarixi shuni uqtiradiki, chuqur islohotlar, ayniqsa, boshlang'ich bosqichda, doimo muammolarni, ziddiyatlarni keskinlashtiradi. Islohotlar uchun vaqt doimo tansiq, ular har doim tahlika bilan bog'liq. O'zgarishlarni barqarorlikka putur yetkazmasdan amalga oshira bish – eng katta muammo va katta san'atdir.

Ishonch bilan aytamiz: uzoqni ko'zlagan bugungi shiddatli sa'y-harakatlarning xayrli natijalari uzoq kuttirmaydi. Bir necha yillarda Harakatlar strategiyasining bugungidan ham yorqinroq samaralarini ko'ramiz.

Sirojiddin Sayyid,
O'zbekiston xalq shoiri

O'ZGARGANING ROST BO'LSIN

Ulug' ayyom kunlarin
sururi bor, zavqi bor,
Bu dunyoda xalqki bor,
yashamoqqa haqqi bor.
Har el ham o'z oshini
oshamoqqa haqqi bor,
Haqqi borki uyg'oqdir
har ko'ngil, har qalbki bor,
Bismillo, deb o'rningdan
qo'zg'alganing rost bo'lsin,
Ulug' kunlar tongida
o'zgarganing rost bo'lsin.

Dunyoda qavmlar ko'p,
elatlar, millatlar ko'p,
Ellardan ham ziyoda
sarhadlar, davlatlar ko'p.
Har elatning boshida
mehnat-u zahmatlar ko'p,
Qay elga – minnatlar-u,
qay elga rahmatlar ko'p,
Mehnat-u alamlardan
o'tganlaring rost bo'lsin,
Dunyo avzoyin o'ylab
o'zgarganing rost bo'lsin.

Odamzodning osh-nondan
bordir ko'p o'zga dardi,
Uni bir zum tinch qo'ymas
o'z dardi, o'zga dardi.
Vaqt o'zgardi butkul,
tun va kun o'zgaradi,
Mudroqlarni uyg'otgil,
uyg'otgil o'zgalarni,
Uyqung qochib kechalar
to'lg'anganing rost bo'lsin,
Rost bo'lsin uyg'onganing,
o'zgarganing rost bo'lsin.

Bahor kelmish olamga –
kentlar, shaharlargacha,
Oltoy kengliklari-yu
barslar, arxarlargacha,
Binafsharang shomlardan,
zangor saharlargacha,
Hirotdan to Tojmahal,
O'tror, Qashqarlargacha –
Tiriklikka, bahorim,
so'z berganing rost bo'lsin,
Jabrdiyda jahonim,
o'zgarganing rost bo'lsin.

Olmonmisan yo arab,
Ovropomi, Osiyo,
Ko'rgandir eski dunyo,
ko'rmoqda yangi dunyo.

Irfon o'qiysanmi yo,
doston to'qiysanmi yo,
Qur'onni xatm aylab,
taratgaysan nur, ziyo.
Porloq ilm-u irfonga
amaling ham mos bo'lsin,
Muslimsan yo nasroniy –
o'zgarganing rost bo'lsin.

Bir kunlarki, ko'ngillar
dunyoga lang ochilar,
Bahor qaldirg'ochlardan
yuborgaydir sovchilar.
Dunyo – yarmi musofir,
yarmisi yo'lovchilar,
Makkayi Madinada
duo aylar hojilar.
Duolaring Termiziy
bobolarga xos bo'lsin,
Hadislarin o'rganib
o'zgarganing rost bo'lsin.

Olamga qo'sh uyg'onish
zamonini bergan xalq,
Yulduzlarni kashf etib,
osmonini bergan xalq.
Ibrohimbek, Qodiriy,
Cho'lponini bergan xalq,
Ikki yuz ming yetimga
jon-jonini bergan xalq,

G'alaba bog'iga bor –
o'ngarganing rost bo'lsin,
Sobir Rahimga boqib
o'zgarganing rost bo'lsin.

Marg'ilon bog'larida
dilni o'rta, nolakor,
Ma'murjon hofizlaring
kuylar to hanuz zor-zor.
Gulga g'arq Qo'qonlarda
Usmon Nosir ruhi bor,
Gulday ketgan bolangni
yo'qlab kelmishdir bahor,
Necha bor, nechanchi bor
o'rtanganing rost bo'lsin,
Shoiringni yod aylab
o'zgarganing rost bo'lsin.

Bu millat necha bora
yakkalandi, toqlandi,
So'roqlandi necha bor,
necha bor o'roqlandi.
Tarixni yaratgan xalq
tarixdan yiroqlandi,
Nomingni qaro qilgan
oq paxtang ham oqlandi,
Dasht-u dalalaringda
laylak, turna, g'oz bo'lsin,
Ey dashtim, ey, qir-dalam,
o'zgarganing rost bo'lsin.

Ustoz aytganday men ham
egatlar aro o'sdim,
Senda ham savod yarim,
menda ham yarim, do'stim.
Qolmish paxtazorlarda
ne daholarim, do'stim.
Men shu qutlug' kunlarda
faxrga to'lib ko'ksim,
Aytay ona xalqimga:
kuylaring mumtoz bo'lsin,
Armonlaring ushalib,
o'zgarganing rost bo'lsin.

Mehribonlik uylari –
mehrdir bu, qadriyat.
Har o'g'il-qiz ko'zida
ming orzu, ming xil niyat.
Insoniylik maktabi –
shundadir ma'naviyat,
Bunda – Vatan ulg'ayar,
Vatan topgay tarbiyat.
Mehr-u saodatlarga
chulg'anganing rost bo'lsin,
Ey ko'ngil, bir lahzada
o'zgarganing rost bo'lsin.

O'kuzdaryo mavjlarin
satrlarga joylagan,
Nukusda so'z o'ynatsang,
Bo'zatovda – oy lagan.

Bu kunlarni orziqib
oylar, yillar poylagan,
Rishtayi jonlarini
ispandiga¹ boylagan,
Mo'ynoqday qo'rg'onlaring
elga iqtibos bo'lsin,
Qoraqalpoq elimsan,
o'zgarganing rost bo'lsin.

Dunyoda tinchlik bo'lsin,
xabar kelsin yellardan,
O'g'lonlaring sog'-omon
qaytsin olis ellardan,
Sog'inchlaring tarqalib,
g'ubor ketsin dillardan,
Og'amdirsan, singlimsan –
bol tomibon tillardan,
To'ylarida so'yganing
qo'chqor-u novvos bo'lsin,
Bir elga oshlar berib,
o'zgarganing rost bo'lsin.

Men – shoiri zamonman,
zamon mendan so'z so'rar,
“Afrosiyob” poyezdiday
mendan oldin so'z yurar.
Ko'zlarimdan ham avval,
mendan ildam so'z ko'rar,
So'zlar kerak zamonday
shiddatkor ham tezyurar.

¹ Ispand, xazorispand – isiriq.

El dardiga to har she'r
hamdard-u hamroz bo'lsin,
Ey sozim, ey ovozim,
o'zgarganing rost bo'lsin.

Ona yurtim, qalbimning
mangu ohanrabosi,
Boshingga qo'nmish bukun
toj-u davlat Humosi.

Xalq bilandir, el bilan
yurtning nash'u namosi,
Shunday dedi el-yurtga
mamlakat Rahnamosi:

Xalqim, ro'yi jahonga
yuz burganing rost bo'lsin,
O'zgarganing rost bo'lsin!
O'zgarganing rost bo'lsin!

JAMIYATIMIZNING YUKSALISH BAXTI

Har bir davrning o'z ruhi bo'ladi. Bugungi zamon ruhi inson qad-rini, o'zaro hurmat va azaliy qadriyatlar falsafasini o'zida mujassam etgan. E'tibor berib qarajak, Yangi O'zbekistonda xotin-qizlar yuk-sak e'zoz topib, oilalar farovonligi har tomonlama ta'minlanayot-ganini ko'ramiz.

Yaqinda tog'li qishloqning birida bo'ldik. Buloqlardan hosil bo'lgan soyning ikki qirg'og'ida joylashgan oddiy uylar sivilizatsiya nafasini yashirib turgandek. Shunday uylardan biriga kirib, yashash sharoiti bilan tanishdik.

Kir mashina, muzlatkich, konditsioner, changyutkich, minipech, suyultirilgan gaz balloni, xullas, bir ro'zg'or uchun nima kerak bo'lsa, bari muhayyo. Mana Yangi O'zbekistonda xotin-qizlar si-yosatiga, xususan, qishloq ayollariga qaratilayotgan e'tibor mahsuli.

Shunda Prezidentimizning 2017-yil aprel oyida Samarqand viloyatiga tashrifi chog'ida aytgan bir gapini esladim. Davlatimiz rahbari zamonaviy changyutkichlar ishlab chiqaradigan "Coven Elektro" mas'uliyati cheklangan jamiyatida bo'lganida, oilalar maishiy texnikalar bilan ta'minlangani ayollar turmush darajasi asosiy ko'rsatkichlaridan biri ekanini ta'kidlagan edi.

Bu, bir qarashda oddiy eshitiladi, lekin teran mulohaza bilan yondashsak, zamirida nihoyatda katta ma'no, ko'p yillik orzu-istak-lar mujassam ekanini sezish mumkin.

Bir tasavvur qilaylik, o'sha yillardagi qishloq ayollarining orzu-umidlari qanaqa edi? Biz ham, avvalo, ayolmiz, onamiz, uyda farzandlar tarbiyasi, ro'zg'or ishlari bilan shug'ullanamiz. Shu bois

xotin-qizlarning o'y-fikrlari – o'zimizniki. Xullas, bundan olti yil avval qishloq ayoli farzandini bog'chaga yuborishni o'y-lamas, hatto orzu qilmas edi.

Bugun esa olis qishloqlarda ham bog'chalar ish boshlaganini alohida mamnuniyat bilan aytishimiz kerak. Bu Yangi O'zbekiston tarixiga katta oltin harflar bilan bitib qo'yiladigan voqelik bo'ldi. Negaki, shu paytgacha millat bolasiga bu qadar keng qamrov bilan e'tibor qaratilmagan.

Agar tarixga nazar solsak, aytaylik, Nurotaning Oqtov yon-bag'ridagi qishloqlarda hech qachon bog'cha bo'lmagan, bu haqda o'ylanmagan ham. Bugun shu tog'li qishloqlarda ham bog'chalar ochilayotgani kimni quvontirmaydi, deysiz.

Yaqinda Oqtov bag'ridagi qishloqlardan birida tug'ilib, bugun Toshkentda ijod qilayotgan shoir tanishimiz bilan suhbatlashib qoldik. "Ota-onamdan hol-ahvol so'ramoqchi bo'lib telefon qilsam, kelinimiz oldi. Nevaralar katta bo'lyaptimi, desam, "kattasi mak-tabgacha tayyorlovga boryapti, kichigi bog'chada", deydi. Hayron bo'ldim, so'ng hayratimni yashirolmadim: nima, bizning qishloqda ham bog'cha ochildimi?!" deydi u.

Endi bu yangilikning ijtimoiy ahamiyati haqida gapiradigan bo'lsak, avvalo, qishloq ayolining ko'ngli to'q yashay boshlaganini tahlil qilsak yarashadi. Yangi islohotlar davrigacha qishloq ayolla-rining yuzida buyuk qayg'u zohir edi. Ertaga farzandi kim bo'ladi, qanday o'qiydi, oliy ma'lumot oladimi, yo'qmi yoki shu chang-u g'ubor ko'chalar bilan qorishib yashaydimi? Shu kabi og'riqli sa-vollar ota-onalar yuragini ezib kelgan. Umidsiz kayfiyatda esa haf-salasiz tarbiya muhiti paydo bo'ladi. Bu – millatni inqirozga yetak-lovchi, qashshoqlikni keltirib chiqaruvchi omillardan biri.

Bugun boshqacha. Qishloq ayoli yuzida zo'r umid uyg'on-ganini, kelajakka ishonchi ortganini ko'rasiz. Bu birgina maktabga-cha ta'lim tizimining hayotbaxsh natijasi.

Aslida, o'tgan besh-olti yilda xotin-qizlarning hayotini tubdan yaxshilash, ularning jamiyat hayotidagi ishtirokini ta'minlash borasida juda katta, misli ko'rilmagan tarixiy islohotlar amalga oshirildi. Ayolni e'zozlash, og'irini yengil qilish, hayot yo'llarida hamisha tirgak bo'lish umummilliy vazifaga, davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Xotin-qizlarning huquq va manfaatini muhofazalash, onalik va bolalikni asrash, ehtiyojmand aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirish, bandlikni ta'minlash, xotin-qizlar ta'lim olishi va o'z iste'dodini namoyon etishi uchun zarur sharoit yaratish borasida amalga oshirilayotgan ishlar bunga misoldir.

Tabiiyki, yorug' kelajakni ko'zlab amalga oshirilayotgan bunday ezgu ishlar qisqa muddatda o'z samarasini bermoqda. Opa-singillarimizning jamiyatda faolligi tobora ortib borayotgani, gender tenglik borasida erishilayotgan natijalar buning isboti.

Prezidentimizning 2022-yil 7-martdagi "Oila va xotin-qizlarni tizimli qo'llab-quvvatlashga doir ishlarni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni bu boradagi ezgu ishlar davomiyligini ta'minlash va yangi bosqichga ko'tarishda muhim dasturulamal bo'lmoqda. Ayni paytda mazkur farmon ijrosini ta'minlash maqsadida hamkor tashkilotlar bilan birgalikda tizimli ishlar olib borilyapti.

Bu jarayonda, avvalo, sohadagi ishlarning huquqiy asoslari takomillashmoqda. Shu paytga qadar 10 ta qonunchilik hujjati qabul qilindi va ijroga qaratildi. Oila va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash borasida vazirlik va idoralar bilan hamkorlik memorandumlari va qo'shma dasturlar imzolandi. Bu yo'nalishda amaliy ishlar boshlab yuborildi. Bugungi kunga qadar mahalla xotin-qizlar faollari tomonidan fuqarobay olib borilgan o'rganishlar natijasida 479 ming 496 muammo qayd qilinib, ularning 318 ming 492 tasi hal etildi.

Xotin-qizlarning ta'lim olishi, iqtidorini ro'yobga chiqarish maqsadida xotin-qizlar.uz platformasi yaratilib, ushbu tizim orqali ehtiyojmand oilalardagi ilmga intilgan xotin-qizlarning 35 ming 689 nafariga tavsiyanoma berildi. Mutaxassisligi bo'yicha kamida besh yil mehnat stajiga ega bo'lgan, lekin oliy ma'lumotga ega bo'lmagan xotin-qizlarni imtiyozli asosda davlat oliy ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilish maqsadida belgilangan mezonlar asosida 28 ming 664 nafari oliy o'quv yurtida o'qishga tavsiya etildi.

Baxti bekam, iqboli gulgun ayollar

Ilgari qishloq ayoli haqida gap ketganda, sahardan shomgacha dalada mehnat qilib kosasi oqarmagan, qo'li qadoq jafokash insonni tasavvur qilardik. Yoki ro'zg'or yumushi bilan band bo'lib, hatto o'z sog'lig'i haqida qayg'urishni ham unutgan ojiza qiyofasi ko'z oldimizda gavdalanardi. Bugungi tasavvurlarimiz esa butunlay boshqacha. Avvalo, qishloq hududlarini obod qilish borasida amalga oshirilayotgan muhim chora-tadbirlar samarasida qishloq ayollari shahardan kam bo'lmagan sharoitda yashash va mehnat qilish imkoniga ega bo'lmoqda.

Qishloq joylarda ham zamonaviy andazalar darajasida namunaviy uylar barpo etildi. Toza ichimlik suvi tarmoqlari tortildi. Ilgari huda-behuda o'chib qoladigan elektr energiyasi ta'minoti yil sayin yaxshilanyapti. Aholi zamonaviy axborot texnologiyalari imkoniyatidan samarali foydalanmoqda. Internet tarmog'i orqali dunyoning istalgan joyida ro'y berayotgan yangiliklardan voqif bo'lmoqda. Shu bilan birga, ta'lim olish, kasbi bo'yicha malaka oshirish imkoniga ega. Qishloqlarda ham tadbirkorlikning turli

yo'nalishlari rivojlanmoqda. Ayniqsa, tomorqadan unumli foydalanib, oila daromadini oshirish imkoniyati kengayayotir.

Chekka hududlarda yashayotgan xotin-qizlarni kasb-hunarga, tadbirkorlikka yo'naltirish qo'mitamiz faoliyatining ham muhim yo'nalishidir. Bu borada joriy yilning o'tgan davrida "Xotin-qizlar tadbirkorlik markazlari"ning 159 ta filiali tashkil etildi. Bugungi kunga qadar ular tomonidan jami 75 ming xotin-qiz o'qitildi. Markazlar faoliyatini tashkil etish uchun Oila va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash maqsadli jamg'armasi tomonidan 5,8 milliard so'm moliyalashtirildi.

Aholi orasida tadbirkorlikni rivojlantirish, kambag'allikni bartaraf etish borasidagi ishlar opa-singillarimiz hayotiga ham ma'no-mazmun olib kirdi. Bugungi kun ayollari davlatimiz tomonidan yaratilayotgan har bir imkoniyatdan oqilona foydalanib, ro'zg'origa baraka olib kirishga intiladi. Bu jarayonda ularga mahallalarda faoliyat yuritayotgan hokim yordamchilari va xotin-qizlar faollari ko'mak berib kelayotir.

Bandlik markazlariga murojaat qilgan va uyma-uy yurish davomida aniqlangan 380 ming 236 ishsiz xotin-qiz ro'yxatga olinib, aksariyatining bandligi ta'minlandi. Tadbirkorlik faoliyatini boshlash istagida bo'lgan 89 ming 782 xotin-qiz tadbirkor sifatida davlat ro'yxatidan o'tkazildi. Bugungi kunga qadar ular tomonidan 173 ming 165 yangi ish o'rni yaratildi.

Qariyb 90 ming ayolga oilaviy tadbirkorlik dasturlari doirasida jami 1 trillion 866 milliard so'mdan ko'proq imtiyozli, 85 ming 32 nafariga esa tijorat banklari mablag'lari hisobidan 2 trillion so'mdan ortiq kredit ajratildi.

Xotin-qizlar bandligini ta'minlashda Samarqand shahri misolida "Bir hunarmand ayolga – o'nta shogird" loyihasi amalga oshirildi va uning natijalari asosida ushbu loyiha boshqa hududlarda

ham joriy etildi. Loyiha doirasida hududlarda 30 ming 800 dan ziyod ishsiz xotin-qiz va 7941 hunarmand ayol aniqlanib, ularning 21 ming 601 nafari hunarmand ayollarga shogird sifatida birlashtirildi hamda 5278 nafari o'zini o'zi band qilishga jalb etildi.

Oqila opa-singillarimizning hayoti farovonligini oshirishga oid bunday xayrli ishlarda davlat va nodavlat tashkilotlar qatori xalqaro tuzilmalar ham ko'mak berayotgani quvonarli, albatta. BMT Aholishunoslik jamg'armasining O'zbekistondagi vakolatxonasi ana shunday yaqin hamkorlarimizdan biri. Ular bilan hamkorlikda Mo'ynoq, Bo'zatov, Qo'ng'iro't tumanlarida "Ayollar daftari"ga kiritilgan qizlarni tadbirkorlikka jalb etish bo'yicha seminar-trening o'tkazildi. Unda qatnashgan 250 xotin-qizdan 10 nafarining biznes rejasi moliyalashtirildi. Ayni paytda, ushbu jamg'armaning 383 ming AQSH dollari miqdoridagi mablag'i hisobidan chegara oldi hududlardagi qishloq ayollarining biznes loyihalari bosqichma-bosqich moliyalashtirilmoqda.

Salomatlik – bebaho boylik

Ayol qachon baxtli bo'ladi, qachonki, o'zi va farzandlari, yaqinlari sog'-salomat bo'lsa. Sog'lom bo'lishning esa omillari ko'p. Ulardan eng muhimi malakali birlamchi tibbiy-profilaktika xizmatidan foydalanish imkoniyatidir. Prezidentimiz tomonidan belgilangan birlamchi tibbiy xizmatni aholiga yaqinlashtirish va ular tarmog'ini kengaytirishga qaratilgan chora-tadbirlar ijrosi doirasida 2022-yilda 105 ta oilaviy shifokor punkti va 31 ta oilaviy poliklinika, shuningdek, 1002 ta mahalla tibbiyot punkti tashkil etilishi belgilangan edi. 2022-yilning 9 oyida bu yo'nalishda 81 ta oilaviy shifokorlik punkti, 25 ta oilaviy poliklinika, 1002 ta mahalla tibbiyot punkti

tashkil etildi. Natijada 3,5 million aholiga birlamchi tibbiy xizmat yaqinlashtirildi.

2022-yil yakunigacha hududlarda yana 30 ta oilaviy poliklinika, 298 ta mahalla tibbiyot punkti faoliyati yo'lga qo'yiladi. Buning natijasida qo'shimcha 700 ming aholiga birlamchi tibbiy xizmat yaqinlashtiriladi.

O'z navbatida, qo'mitamiz tizimida ham bu yo'nalishda muayyan ishlar amalga oshirilmoqda. Xonadonlarda sog'lom turmush tarziga rioya etilishi bo'yicha "Xonadon gigiyenasini baholash" elektron platformasi yaratildi. 2 million ayol onkoskrining tekshiruvidan o'tkazildi va kasallik aniqlanganlar sog'lomlashtirishga jalb qilindi. Oilalarimiz farishtasi bo'lgan mehribon buvijonlarimiz salomatligi muhofazasi ham e'tibordan chetda qolmayapti. Jumladan, hozirgacha qariyb 650 ming onaxon chuqurlashtirilgan tibbiy ko'rikdan o'tkazildi, 12 ming 178 nafarining sanatoriylarda davolanishi tashkil etildi, 7989 nafariga reabilitatsiya vositalari taqdim etildi.

Aholining ehtiyojmand qismi ijtimoiy himoyasini yanada kuchaytirish maqsadida 208 ta tuman (shahar)da 17 ta vazirlik va idoralar mas'ullaridan iborat tarkibda Mahallalarda ijtimoiy xizmatlarni joriy qilish shtablari tashkil etildi. Farg'ona viloyati misolida mahallada ijtimoiy xizmatlarning yaxlit tizimini yaratish maqsadida "Oila balansi" namunasi yaratildi.

Xotin-qizlarni jismoniy tarbiya va sportga keng jalb etish borasida mahallalarda 9200 ta sport to'garagi tashkil qilindi. Bunda stol tennisi, badminton, basketbol, shaxmat, shashka to'garaklarini yo'lga qo'yish uchun jami 7,3 million so'mdan ziyod subsidiya mablag'lari ajratildi. Shuningdek, xotin-qizlar o'rtasida, mehnat jamoalarida sport festivallari o'tkazildi.

"Ayollar daftari"ning imkoniyatlari

Prezidentimizning har bir islohoti zamirida, avvalo, xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash, ularga munosib sharoit yaratish, muammolarini hal etish g'oyasi mujassam. Davlatimiz rahbari odamlarning hayotdan rozi bo'lib yashashi uchun barcha sharoitlarni yaratish bosh maqsadimiz ekanini bot-bot ta'kidlaydi. Islohotlar butun xalqimizga, barcha ayollarimizga yetib borishi va yaratilgan imkoniyatlardan qishloq ayoli ham, shahar ayoli ham birdek bahramand bo'lishi lozimligi ko'p bor uqtiriladi.

Qishloq ayolining hayot tarzini yuksaltirish borasida BMT Global kun tartibining 2030-yilgacha bo'lgan davr uchun belgilagan Barqaror rivojlanish maqsadlarida e'tibor qaratilgan va bu yo'nalishda o'zimizning milliy maqsad va vazifalarimiz aks etgan hujjatlar ham talaygina. Shuningdek, hozirda qishloq joylarida oilalarga sharoit yaratish, chekka joylarda infratuzilma va maishiy hayot tarzining yuqori saviyada bo'lishini ta'minlash borasida alohida dasturlar, moliyalashtirilgan loyihalar yo'naltirilmoqda.

Shahar va qishloqdagi maishiy hayot tarzi o'rtasidagi tafovutni kamaytirish borasidagi islohotlarni jadallashtirishda "Obod qishloq", "Obod mahalla" dasturlari, "Ayollar daftari" kabi ijtimoiy loyihalar ham o'z samarasini beryapti. Buning natijasida qishloq ayolining maishiy hayot tarzi shahar ayolining hayotidan kam bo'lmasligini ta'minlashga zamin yaratmoqda, desak mubolag'a bo'lmaydi.

Qolaversa, "Ayollar daftari" yuritilishi, avvalo, hech bir ayolning e'tibordan chetda emasligiga isbot. "Ayollar daftari"da, eng avvalo, ijtimoiy himoyaga muhtoj xotin-qizlar manfaati birlamchi hisoblanadi. Shu bois, daftarga kiritilganlarning katta qis-

mi qishloq ayollari ulushiga to'g'ri keladi. Ular uchun bo'sh ish o'rinlari yaratishda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash, saqlash, noan'anaviy ekinlar yetishtirish, tomorqa yerlardan samarali foydalanishni yo'lga qo'yish, issiqxonalar tashkil etish, chorvachilikni rivojlantirish yo'nalishlaridan foydalanish nazarda tutilgan.

"Ayollar daftari" vositasida ijtimoiy, huquqiy, psixologik qo'llab-quvvatlashga, bilim va kasb o'rganishga ehtiyoji va ishtiyoqi bor bo'lgan ishsiz ayollarga yordam ko'rsatiladi. Bu tizim har bir fuqaro uchun shaxsiy istaklarini davlat va hokimiyat tuzilmalariga o'z ovozi bilan aytish imkoniyati hisoblanadi.

"Ayollar daftari" boquvchisini yo'qotgan, zimmasiga oilani boqish va tirikchilik yuki tushgan, farzandlariga ham otalik, ham onalik mehrini berayotgan, xo'jalik yuritishning og'ir mas'uliyati ostida ezilgan, surunkali kasallik bilan og'rigan ayollarimiz, opa-singillarimizning og'ir yukini yengillashtirmoqda.

Daftarga ijtimoiy himoyaga muhtoj ayollar ehtiyojidan kelib chiqib kiritiladi. Hozirda respublikamiz bo'yicha "Ayollar daftari"dagi 644 ming 849 xotin-qizdan 598 ming 794 nafariga turli yordam ko'rsatildi. Xususan, 207 mingdan ziyod xotin-qiz ishga joylashtirildi, 38 ming nafariga tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yishi uchun imtiyozli kredit ajratildi, 160 mingdan ko'prog'iga bir martalik moddiy yordam berildi. Shundan 3742 ayolning uy-joyi ta'mirlandi. 1- va 2-guruh nogironligi bo'lgan, shuningdek, tezkor tibbiy muolajaga muhtoj ehtiyojmand xotin-qizlardan 115 ming 937 nafariga moddiy va tibbiy yordam ko'rsatildi. Ehtiyojmand xotin-qizlarning 2 ming 170 nafari uy-joy bilan ta'minlandi, 6 ming 100 nafariga ijara kompensatsiyasi to'lab berildi. Tomorqadan unumli foydalanish uchun ham amaliy va moddiy yordam ko'rsatilyapti.

Gender tenglik – farovonlik asosi

Gender tenglikni ta'minlash barqaror rivojlanishga erishishning muhim shartidir. Shu bois, so'nggi yillarda jamiyatda bu masalaga e'tibor kuchaydi. Sohada ishlarni tashkil etishning huquqiy va tashkiliy asoslari takomillashtirilmoqda. Bu vazifalarni amalga oshirish qo'mitamiz faoliyatining ham muhim yo'nalishi. Shu maqsadda izchil ish olib borilmoqda. Jumladan, xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlarini keng targ'ib qilish uchun gender masalalari bo'yicha 140 trener hamda 28 ta targ'ibot guruhi shakllantirildi.

"Gender-madad" elektron huquqiy maslahat platformasi hamda uning mobil ilovasi ishga tushirildi. Ularga "Ayollar huquqiy himoyasi", "Gender tenglik", "Ayollarga imtiyozlar", "Oilaviy munosabatlar" va "Oilaviy zo'ravonlik" kabi huquqiy mavzularga oid ma'lumotlar bazasi joylashtirildi hamda huquqiy maslahatlarni onlayn chat orqali berish tizimi yo'lga qo'yildi.

Maqsadimiz – illatning ildizini qirqish

Bugungi kunda hayotimiz farishtasi bo'lmish opa-singillari-miz baxtli va to'kis hayot kechirishi uchun davlatimiz tomonidan barcha sharoitlarni yaratish bo'yicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Shubhasiz, bu ishlarning samarasi hayotimizda doimo bo'y ko'rsatib turadi. Opa-singillarimizning baxtli hayoti, shodon chehrasi, ulkan manzillarni ko'zlagan gulgun nigohlari buning nishonasi. Biroq ahyon-ahyonda bo'lsa-da, bu shodumonlikka soya soladigan holatlar ham uchrab turadi. Oilada, jamiyatda ayolga nisbatan ro'y berayotgan zo'ravonlik, tahdid buning isboti.

Bunday holatlar qonunlarimizga ham, milliy qadriyatlarimizga ham, mentalitetimizga ham butunlay ziddir. Shu bois, shunday holatlar ro'y bersa, jamoatchiligimiz orasida jiddiy aks sado beradi.

O'z navbatida, bu illatga qarshi kurashish davlatimiz siyosatining muhim yo'nalishiga aylangan. Milliy tajriba va xalqaro am-dazalar asosida qonuniy asoslar yaratilib, amaliy ishlar olib borilyapti. Jumladan, joriy yilda shu maqsadda hamkor vazirliklar bilan birgalikda umumta'lim maktablarida huquqiy madaniyatni yoshlik-dan shakllantirish bo'yicha qisqa muddatli o'quv dasturi, tazyiq va zo'ravonlikdan jabr ko'rgan xotin-qizlar bilan ishlashga oid o'quv materiallari ishlab chiqildi.

Xotin-qizlarga nisbatan tazyiq va zo'ravonlikka murosasizlik munosabatini shakllantirish, huquqiy nigilizmga barham berish va fuqarolarning qonunga itoatkorlik hissini kuchaytirish maqsadida mahallalar va tashkilotlarda qator tadbirlar o'tkazildi. Chekka hududlardagi mahallalarda istiqomat qiluvchi ayollarga ijtimoiy reabilitatsiya qilish xizmatini kengaytirish maqsadida 28 ta hududiy va namunali tumanlararo markazlar qoshida 181 ta "Ijtimoiy maslahatxona"lar tashkil etildi. Ushbu markazlar orqali 5000 dan ziyod xotin-qizga maslahat va tavsiyalar berildi.

Jazoni ijro etish muassasalarida saqlanayotgan va ixtisoslashtirilgan o'quv-tarbiya muassasalarida tarbiyalanayotgan xotin-qizlar tomonidan qayta jinoyat sodir etilishining oldini olish maqsadida ish olib borilyapti. Mahallalarda xotin-qizlar va ularning yaqin qarindoshlari o'rtasida olib borilgan tushuntirish ishlari natijasida 249 ming 993 migrant xotin-qiz o'z uyiga qaytarildi. Maqsad – ayollar va oila taqdiriga soya solayotgan salbiy illatlar oldini olish, oilalarda tinchlik, totuvlik muhitini yaratish. Bu yo'nalishdagi ishlar izchil davom etadi.

Xulosa

Hech kimga sir emaski, qishloq ayolining mehnati shahar ayolinikiga nisbatan biroz mashaqqatli. Hatto rivojlangan davlatlarda ham qishloq ayollari uy ishlaridan ortib dalada, tomorqasida, nisbatan og'irroq ishlarda mehnat qiladi, farzandlarini mehnatga o'rgatadi. Qishloq ayolining, ta'bir joiz bo'lsa, maosh to'lanmaydigan ishlari ko'p. Shuningdek, qishloqlarda ishsizlik, gender tengligiga amal qilmaslik, infratuzilma yetarlicha rivojlanmagani kabi muam-molarga nisbatan ko'proq duch kelinadi. Shunday ekan, xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini to'la ro'yobga chiqarish uchun, avvalo, qishloqlarda yashayotgan ayollarning hayotini yanada yengil-lashtirish, muammolariga yechim topish, orzu-umidlari ro'yobga chiqishiga ko'maklashish jamiyat oldidagi muhim vazifa bo'lib qolaveradi.

Tabiiyki, bu masala mamlakatimiz uchun ham muhim. Chun-ki yurtimiz aholisining qariyb yarmi qishloqlarda istiqomat qiladi. Shu bois, qishloq aholisi turmush farovonligini oshirishga oid ishlar yildan yilga takomillashib boradi.

Bir so'z bilan aytganda, dunyoda xotin-qizlar siyosatini olib bo-rish yo'lida "O'zbekiston tajribasi" bo'y ko'rsatdi. Qiyosi yo'q bu tizim davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Adolat va kuchli ijtimoiy siyosat xotin-qizlarimizga chinakam baxtli yashashi uchun keng im-koniyatlar yaratdi.

“YOSHLAR DAFTARI” – ORZU-NIYATLAR IJOBATI

O'tgan yili maktabni a'lo baholarga tamomlab, Namangan davlat universitetiga o'qishga hujjatlarini topshirgan Xumora Inomovaga talaba bo'lishi uchun bir necha ball yetmadi. Tengdoshlari kabi oliy o'quv yurtiga kirib, boshlang'ich sinf o'qituvchisi bo'lishni orzu qilganidanmi, biroz tushkunlikka tushdi. Bir tomondan, oilasidagi sharoitni o'ylab, ish topish haqida bosh qotira boshladi. Ammo qo'lida biror hunari yo'qligidan xayoli yanada parishon bo'ldi.

Shunday kunlarning birida u yashaydigan O'zak qishlog'ining aholi bilan tizimli ishlashga mas'ul kishilari kelib, Xumora-ni “Yoshlar daftari” ro'yxatiga kiritib ketdi. Oradan hech qancha o'tmay, yana o'sha insonlar eshik qoqdi. Unga Yangiqo'rg'on tumanidagi “Xadikent kelajak tongi” agrofirma-si hududidan 20 sotix yer ajratib, besh yil davomida bepul, hech qanday soliq to'lovlarisiz foydalanish mumkinligini aytishganida, yangilikdan quvonib ketdi. U, ayniqsa, endi o'zi mehnat qilib, ro'zg'or tebratishda ota-onasiga ko'maklashishidan xursand edi.

Ekin ekish ishlari hali boshlanmagan bo'lsa-da, Xumora bu yerda kartoshka yetishtirishni rejalashtirgan. Hovlisidagi 8 sotixli to-morqada kartoshka yetishtirib kelingani sababli, uning dehqonchilikdan xabari bor. Ota-onasi anchadan buyon ishsiz. Onasi “Ayollar daftari” ro'yxatida turadi. Shu bois, oilaning asosiy tirikchiligi, daromad manbayi shu tomorqadan.

– Mahalladan bizning oilaviy sharoitimizni tushunib, yer ajratishganidan juda quvondim, – deydi Xumora Inomova. – Bu yerda kartoshka ekishni o'ylayapmiz. Bundan tashqari, uyimizda chorvachilikni yo'lga qo'ymoqchimiz. Kredit olish uchun murojaat qilganimda, avval bepul o'quv kursini tamomlab, sertifikat olishimni aytishdi. Yangiqo'rg'on tumanidagi markazda to'qqiz kun o'qib, bu borada boshlang'ich bilim va zarur tavsiyalarni oldim. Shundan keyin biznes-reja tayyorlab, 33 million so'm pul krediti olish uchun bankka hujjatlarni topshirganman.

O'tgan yilning 18-fevral kuni Prezidentimizning Yangiqo'rg'on tumani Iskovot qishlog'iga tashrifi chog'ida Xumora davlatimiz rahbari bilan uchrashgan paytda o'z orzulari haqida gapirib berar ekan, oliy o'quv yurtida o'qish niyati qat'iy ekanini bildirdi. Shunda Prezidentimiz Xumoraning, albatta, oliy ta'lim muassasasida tahsil olishini aytib, “o'zingizni o'qishga kirdim, deb hisoblayvering” deganlarida qizning quvonchdan boshi osmonga yetdi. U bugun o'ziga bildirilgan katta ishonchni oqlash maqsadida tinimsiz o'qib-izlanmoqda.

Universitetga o'qishga kirgunga qadar esa, daladagi ishlarni yo'lga qo'yib, oilaga qo'shimcha daromad olib kirishni maqsad qilgan. Aslida uning niyati boshlang'ich sinf o'qituvchisi bo'lish. Dehqonchilik borasida ko'zlagan marralari ham bu orzusidan kam emas.

Yerlar tayyor, ekin ekilsa bo'lgani

Ana shunday tirishqoq yoshlar yurtimiz kelajagi ekani haqida avval ham ko'p gapirardik. Turli sohalarda muvaffaqiyatga erishgan yigit-qizlarni e'tirof etardik. Ahyon-ahyonda yutuqlar ortidagi

mashaqqatlarni yodga olardik. Ammo shu vaqtga qadar yoshlarning muammolari “mahallabay” tarzda, uyma-uy, manzilli o‘rganilmagan. Nafaqat iqtidorli, balki imkoniyati cheklangan, nochor oilalar farzandlarini qo‘llab-quvvatlash, ish bilan band qilish, tadbirkorlikka yo‘naltirish, buning uchun kredit, subsidiyalar ajratish bo‘yicha bugungidek izchil tizim yo‘lga qo‘yilmagandi. Natijada yuzlab, minglab yigit-qizlarimiz ish izlab chet davlatlarga ketdi, o‘z aravasini o‘zi tortishga majbur bo‘ldi.

Bugun xorijda og‘ir sharoitlarda ishlayotgan yoshlar ham yurtimizga qaytyapti. Kasb-hunarga o‘qitilib, sohalarga yo‘naltirilyapti. O‘z qishlog‘imda yashab, dehqonchilik qilaman, degan yigit-qizlarga hududlar imkoniyatidan kelib chiqqan holda, bir gektargacha yer maydonlari ajratilyapti. Avvallari birovning yerida ishlab, oylik maoshga kun ko‘rgan bu yoshlar bugun o‘z yerida yanada ko‘proq g‘ayrat, shijoat bilan mehnat qilishga tayyor. Oladigan daromadi hisobidan faoliyatini kengaytirish, boshqa tengdoshlari, mahalladagi kam ta‘minlangan insonlarni ham ish bilan ta‘minlashni maqsad qilyapti.

Dehqonchilik bilan shug‘ullanish, bir qaragandagina oson tuyuladi. Jarayonga kirib borgan inson uning mehnatidan tashqari, agrotadbirlarni to‘g‘ri olib borish, ekin ekish va parvarishlash yo‘l-yo‘rig‘ini bilish bilan bog‘liq murakkabliklarga bevosita guvoh bo‘ladi.

Bu borada yoshlarga tirkak bo‘lish maqsadida barcha tumanlarda alohida ishchi guruhlar shakllantirilib, dehqonchilikni qanday yo‘lga qo‘yish, daromadni oshirishda qanday omillarga e‘tibor qaratish lozimligi yuzasidan doimiy maslahatlar berib borilyapti. Bundan tashqari, barcha hududlarda ekinlarni ekishga yer tayyorlash, ekish va agrotexnik tadbirlarni tashkil etish bo‘yicha ko‘rgazmali seminarlar tashkil etilmoqda.

Yerlardan unumli foydalanish, yilda ikki marta hosil olish maqsadida ertagi sabzavot, kartoshka va dukkakli eksportbop ekinlarni ekish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqilgani ham yoshlarga dastlabki ishni boshlab olishlarida ko‘mak bo‘lyapti. Kichik kooperatsiyalarga biriktiriladigan yoshlarni esa talab etiladigan urug‘lik, yonilg‘i, texnikalar bilan ta‘minlash, ekin zararkunandalariga qarshi markazlashgan holda kurashishni tashkil etish, yetishtirilgan mahsulotlarni sotib olish ishlarini amalga oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar belgilangan. Ana shunday imkoniyatlar natijasida viloyatda yer olish istagidagi yoshlar orasida qizlar soni ham kun sayin ortib bormoqda. Ayni paytda viloyat tumanlaridan yer olgan 20 mingdan ortiq yoshlarning 6 810 nafarini xotin-qizlar tashkil etayotgani buning tasdig‘idir.

Tadbirkorlar yoshlarga tirkak bo‘lmoqda

Yoshlarga yer berish ishlari Qashqadaryo viloyatida ham faollik bilan amalga oshirilmoqda. 2018-yildan buyon “Har bir yoshga – bir gektar” loyihasi doirasida olib borilayotgan sa‘y-harakatlar davlatimiz rahbarining joriy yildagi topshiriqlari asosida yanada jadalashdi. Yil boshidan buyon yoshlarning talabi va hudud joylashuvidan kelib chiqib, ishsiz yigit-qizlarga 30 sotixdan bir gektargacha lalmi va sug‘oriladigan yerlar ajratilyapti. Bugungi kunga qadar viloyatda yer olgan yoshlar 7 459 nafarni tashkil etib, shundan 5 498 nafari “Yoshlar daftari”ga kiritilgan fuqarolardir. Ularga jami 3 046 gektar yer maydonlari ajratildi.

– Sir emaski, mamlakatimizda so‘nggi yillarda yoshlar muammolarini o‘rganish, ularni tizimli hal etish borasida “Yoshlar daftari” va “Yoshlar dasturi” joriy etilib, ular bilan ishlashning mutlaqo

yangicha tizimi yo'lga qo'yildi, – deydi Yoshlar ishlari agentligi Qashqadaryo viloyat boshqarmasi boshlig'i o'rinbosari vazifasini bajaruvchi Abdushukur Yangiyev. – Avval yosh yigit-qizlarga bu qadar keng imkoniyatlar berilmagan. Bugun esa barchamizning ko'z o'ngimizda ularga katta-katta yer maydonlari ishonib topshirilyapti. Yerlar yigit-qizlarning istagi asosida kooperatsiya va shartnoma usulida ajratilyapti. Bahor mavsumida bu yerlarga sabzavot va poliz ekinlari ekilsa, takroriy ekin sifatida, asosan, dukkakli ekinlarni yetishtirish tavsiya qilingan. Yoshlar astoydil mehnat qilib, berilgan tavsiyalarni to'g'ri olib borsa, albatta, yaxshigina daromadga ega bo'ladi. Biz jarayonlarni tashkil etishda ularga ko'maklashishga, zarur maslahatlar berishga doim tayyormiz.

Quvonarlisi, viloyat va tuman hokimliklari hamda sektor rahbarlari tomonidan ijtimoiy himoyaga muhtoj va "Yoshlar daftari" ro'yxatiga olingan yigit-qizlarga urug'lar va agrotexnika xizmatlarini ko'rsatishda beminnat amaliy yordamlar ko'rsatilmoqda. Xususan, Shahrisabz tumanidagi "Paxtakor" MFY hududidan sektor rahbari Olim Tojiyev tomonidan yoshlar uchun 10 gektar yer maydoni ajratilib, "Durdona" navli mosh ekib berildi. Yerning agrotexnik tadbirlari ham amalga oshirilib, yigit-qizlarga ekin ekishga tayyor holda topshirildi. Ana shu yer maydonida ish boshlaganlar orasida hududdagi 13-maktab bitiruvchisi Durdonaxon ham bor. Bolaligidan dehqonchilikka qiziqqan bu qiz istagi ro'yobga chiqayotgani uchun mas'ullardan juda minnatdor. Ishga qizg'in kirishib ketgan Durdona traktor haydashni ham o'rganib oldi.

"Yoshlar daftari" ro'yxatiga kirganlar orasida Mirishkor tumani yashovchi 28 yoshli Mirabbos Ibrohimov ham bor. U chetda ishlash fikridan qaytib, yoshlarga yaratilayotgan imkoniyatlardan foydalanishga qaror qildi. O'ziga ajratib berilgan 25 sotix yer maydonida 500 tup qovoq ko'chatini o'tqazdi. Hosil yetilgach, 15 million so'm daromad olishni ko'zlagan Mirabbos takroriy ekin sifa-

tida pomidor yetishtirmoqchi. Ana shu tumandagi 23 yoshli Hasan Shodmonov esa 50 sotix yerda o'tkazayotgan pomidor ko'chatlaridan ikki oy ichida 30 million so'm sof daromad olishni niyat qilgan.

3 million 334 ming aholisi bo'lgan Qashqadaryo viloyatining 590 838 nafar 18-30 yoshgacha bo'lgan yoshlarining aksariyati ana shunday kuch-g'ayratga to'lgan. Taqdir taqozosi bilan ishsiz bo'lgan 59 593 nafar yigit-qiz "Yoshlar daftari"ga kiritilgan edi. Ularning bandligi ham bosqichma-bosqich ta'minlanmoqda. Xususan, joriy yilning shu davriga qadar ish bilan band qilingan 26 289 nafar yoshning 12 755 nafari "Yoshlar daftari"dagi fuqarolardir.

Bugun yurtimizda joriy etilgan "Yoshlar daftari", "Ayollar daftari", "Temir daftar" kabi ro'yxatlar borligining o'ziyoq odamlarda ertangi kunga umid, yaxshi turmush tarziga ishonch uyg'otmoqda. Xitoy tajribasi asosida qo'llanilayotgan yangicha tizim mam-lakatimizda hech bir inson e'tibordan chetda emasligi, barcha fuqarolarning yaxshi yashashi, ish bilan ta'minlanishi uchun shartsharoitlar yaratilayotganidan dalolatdir. Zero, bugungi islohotlar tufayli eng chekka qishloqlarda ham rahbarlar har bir xonadonga kirib, odamlarning, ayniqsa, yoshlarning ahvolini so'ramoqda, ularning muammolariga yechim topishga harakat qilayotgani quvonarlidir.

BU SHUNCHAKI RAQAMLAR EMAS...

O'z uyim – o'lan to'shagim. Xalqimizning purma'no bu naqlini so'zma-so'z sharhlaydigan bo'lsak, birovning uyida yumshoq o'rindiqlarda o'tirgandan ko'ra, bo'yrada o'tirsang ham o'z uying, oilang davrasi yaxshi, degan mazmun kelib chiqadi. Yana ham kengroq talqin qilinganda, har kimga tug'ilib o'sgan yurti, ona Vatani qadr-qimmatli ekani anglashiladi.

Mulohaza qilib ko'rsak, birinchi ma'no ikkinchisini inkor qilmaydi, aksincha, bir-birini to'ldirib, takomillashib, o'zaro uyg'unlikda yanada mukammal mazmun-mohiyat kasb etadi. Zotan, har bir o'zbek, o'zbekistonlik uchun Vatan muqaddas dargoh bo'lsa, o'z uyi, yashash maskani Vatan ichra mo'jaz Vatandir.

Inson manfaatlari – kun tartibidagi muhim masala

Dunyoda davlatlar, xalqlar ko'p, ularning "inson – jamiyat – davlat" munosabatlarini hal etishga yondashuvi ham turlicha. Masalan, AQSHning Bruking instituti o'tkazgan ijtimoiy tadqiqotlardan ma'lum bo'lishicha, oddiy amerikaliklar odatda AQSHning o'ziga to'q fuqarolariga nisbatan tovar va xizmatlar uchun ko'proq sarf-xarajat qilishga majbur. Aytaylik, uy-joy sotib olish uchun kreditning yillik to'lov foizlari agar kredit olgan amerikalik kambag'al bo'lsa o'rtacha 6,9 foizni, o'rta tabaqa vakili bo'lsa 6,5 foizni, boy bo'lsa 6 foizni tashkil etadi.

Mamlakatimizda so'nggi yillarda davlatimiz rahbari tashabbusi bilan aholini uy-joy bilan ta'minlash borasida yuritilayotgan siyosat bugungi kunda nafaqat yurtimizda, balki butun dunyoda alohida e'tirof etilmoqda.

Yaqinda Misrning nufuzli ommaviy axborot vositalaridan biri bo'lgan "Sada El-Balad" gazetasida "O'zbekiston har bir fuqaroning farovonligi haqida qayg'uradi" ("Uzbekistan Cares about the Welfare of Every Citizen") sarlavhali maqola e'lon qilindi.

"O'zbekistonda aholining barcha qatlamlari, ayniqsa, ehtiyojmand oilalarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularni manzilli ijtimoiy himoya qilish muhim masalaga aylangani – davlat har bir fuqaro manfaatlari uchun qayg'urayotganining amaliy tasdig'idir. Zero, inson qadr-qimmatini e'zozlanadigan mamlakatda farovonlik va eng muhimi, tinchlik hukm suradi", deyiladi maqolada.

Darhaqiqat, Prezidentimizning xalqchil siyosati tufayli, birinchi navbatda, kam ta'minlangan, ijtimoiy himoyaga muhtoj aholi qatlamini uy-joy bilan ta'minlash, ularga imtiyozli kreditlar, subsidiyalar berish tizimi yo'lga qo'yildi.

Ahamiyatli jihati shuki, uy-joy qurilishi va ipoteka bozorini rivojlantirish borasidagi chora-tadbirlar doirasida quruvchi tashkilotlar ham qo'llab-quvvatlanmoqda. Jumladan, ularga pandemiya davrida berilgan imtiyozlar 2021-yil yakunigacha uzaytirildi. Shuningdek, bunday tashkilotlarga Tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi tomonidan uy-joy qurish uchun jalb qilingan kreditlar bo'yicha 20 milliard so'mgacha kafillik hamda Markaziy bankning asosiy stavkasidan oshgan qismiga kompensatsiya berilishi yo'lga qo'yildi. Davlatimiz rahbari uy-joylar narxi qimmat bo'lib ketmasligiga alohida e'tibor qaratmoqda. Uy-joy sotib olish tugul, uning dastlabki badalini to'lashga qurbi yetmaydigan yurtdoshlarimiz soni oz emas. Shu bois, viloyat va tuman hokimlariga uyning bir kvadrat

metri narxi 4 million soʻmdan oshmasligi uchun barcha zarur choralar koʻrish haqida topshiriq berildi.

Darhaqiqat, daromadi past, uy-joy sharoitini yaxshilashga muhtoj boʻlgan oilalar, ogʻir ijtimoiy vaziyatga tushib qolgan xotin-qizlar, mamlakat ijtimoiy hayotida faol ishtirok etayotgan yoshlar va shu toifadagi boshqa shaxslarga ipoteka kreditlari asosida uy-joy sotib olishi uchun boshlangʻich badal yoki kredit foiz toʻlovlarining bir qismini qoplab berish tizimi dunyo tajribasida kam uchraydigan noyob hodisadir.

Tan olib aytish kerak, oʻtgan 25 yil davomida mamlakatimizda aholini uy-joy bilan taʼminlash tizimi oʻzgarmadi. Shaharda bir uyda uch, beshtagacha oila istiqomat qilishi, yer uchastkasi ajratish, qurilishga ruxsat olishdagi qiyinchiliklar, quruvchi va ustalar topish, ularga ish haqi berish, osh-ovqati, qurilish materiallarini ming azob bilan topish va qurilish joyigacha keltirish bilan bogʻliq ovoragarchiliklar odamlarning tinkasini quritardi.

– Ikki xonali uyda uch oila siqilib qolgan edik, – deydi Toshkent shahrida yashovchi Feruza Husniddinova. – Oʻtgan yili uyimizga tuman hokimligidan masʼullar kelib, oilaviy ahvolimizni oʻrgandi. Sizga yangi qurilayotgan uylardan beramiz, deyishdi. Ishonmadim. Sababi, shuncha yildan buyon uyimga biror kimsa kelib, sizga uy beramiz, demagan. Oʻzimiz shuncha harakat qildik, lekin pulimiz yetmadi. Yaqinda Sergeli tumanida yangi qurilgan uylardan biriga koʻchib oʻtdik. Tuman hokimligi yordami bilan uyimizning boshlangʻich toʻlovi ham qoplab berildi. Hozir oilamiz farovon, baxtlimiz. Biz, onalar uchun bundan ortiq nima kerak?! Shunday uylarni qurib bergani uchun Prezidentimizga ming rahmat.

Aholi soni oʻsishi bilan uy-joyga ehtiyoj ham oshishi tabiiy. Shavkat Mirziyoyev Prezident vazifasiga kirishgan ilk kunlardan oqib kelgan bu dolzarb masalani alohida eʼtiborga olib, odamlarni uy bilan taʼminlash choralari koʻrdi. Davlatimiz rahbarining 2016-yil

21-oktyabrdagi qaroriga koʻra, qishloqlarda, oʻsha yilgi 22-noyabrdagi qarori bilan esa shaharlarda arzon uy-joylar qurish boʻyicha dasturlar qabul qilindi. Ular asosida oʻtgan toʻrt yilda 140 mingta uy-joy barpo etildi.

Agar 2009–2012-yillarda 23,6 ming zamonaviy uy-joy qurilib foydalanishga topshirilganini inobatga olsak, oʻsha paytda uch yilda qilingan ishlardan keyingi bir yilda 2,5 barobar koʻp uy-joy qurilganini anglatadi.

– Soʻnggi uch yilda uy-joy qurilishi dasturiga davlat byudjetidan 15 trillion soʻm ajratildi, – deydi moliya vaziri Temur Ishmetov. – Birgina 2021-yilda salkam 11 trillion soʻm ajratilmoqda. Bu mablagʻlarning asosiy qismi tijorat banklariga resurs sifatida 20 yilga joylashtiriladi. Oʻz navbatida, banklar bu mablagʻlardan ipoteka kreditlari uchun foydalanadi.

Yana bir maʼlumot. 2013-yilda 10 mingta uy-joy barpo etilgan boʻlsa, joriy yilda 54 ming oilani uy-joy bilan taʼminlash moʻljallanmoqda. Shundan “Qishloq qurilish invest” va “Oʻzshahar qurilish invest” injiniring kompaniyalari tomonidan 12 mingta uy, Moliya vazirligi tijorat banklariga joylashtiradigan resurslar hisobidan 26 ming 500 ta kvartira, xususiy tadbirkorlar tomonidan qurilayotgan 8 mingta xonadon foydalanishga topshiriladi. Qoraqalpogʻiston Respublikasi va barcha viloyatlarda yakka tartibdagi uy-joy qurish uchun 500 tagacha, jami 6,5 mingta oilaga kredit beriladi. Bundan tashqari, ogʻir turmush sharoitiga tushib qolgan mingta oila, ayniqsa, ayollarga ijara asosida ijtimoiy uy-joylar ajratiladi.

Hududlar miqyosida aytganda, Qoraqalpogʻistonda 2290 ta, Andijonda 4665 ta, Buxoroda 3220 ta, Jizzaxda 1670 ta, Qashqadaryoda 3710 ta, Navoiyda 1836 ta, Namanganda 4025 ta, Samarqandda 4479 ta, Surxondaryoda 3989 ta, Sirdaryoda 1414 ta, Toshkent viloyatida 4046 ta, Fargʻonada 4530 ta, Xorazmda 3016 ta va Toshkent shahrida 7556 ta uy-joy qurib

bitkaziladi. Bu bilan, bir tomondan, nogironligi bo'lgan qanchadan qancha shaxslar, yetim bolalar, ko'p bolali, shuningdek, boquvchisini yo'qotgan oilalarning samarali ijtimoiy himoya qilinishi ta'minlanadi. Boshqa tomondan esa uy-joyga ehtiyoji bor, necha yillardan beri bir uyda siqilib yashayotgan yuz minglab oilalarning o'z uy-joyiga ega bo'lishiga imkon yaratiladi.

Uy-joy bozorini rivojlantirish yo'lida

Mustaqilligimizning o'ttiz birinchi yilida yashayapmiz. Bugun islohotlar odimi sezilarli darajada jadallashib, barcha sohalarda dadil va zalvarli qadamlar tashlanmoqda. Lekin bu bilan cheklanib qolinmaydi. Uyga ehtiyoji bor oilalar hali ham ko'p. Yana minglab uy-joylar barpo etish, loyiha va qurilish sifatini oshirish, malakali mutaxassislar tayyorlashni hayotning o'zi talab qilmoqda.

Ehtiyojmand oilalarni uy-joy bilan ta'minlash bo'yicha ishlar ko'lami yanada kengaytiriladi. Bunda 27 mingta yoki 2020-yildagiga nisbatan 2,5 barobar ko'p oilaning ipoteka krediti bo'yicha dastlabki badallarini to'lash va kredit foizlarini subsidiyalash uchun 2,4 trillion so'm yo'naltiriladi.

Keyingi yillarda mazkur yo'nalishdagi ishlarning mazmun-mohiyati "ipoteka" degan so'z, zamonaviy tushunchalar bilan chambarchas bog'liq. Ipoteka nima? U ko'chmas mulkni garovga olish evaziga beriladigan qarz. Aholi soni o'sgani sayin uning uy-joyga va bu muammoni hal etishga ko'maklashuvchi ipoteka kreditiga ehtiyoji ham oshib boraveradi. Bu kreditlar aholining uy-joy muammosini hal etishdan tashqari, xizmat ko'rsatish, jumladan, qurilish materiallari ishlab chiqarish sohasi taraqqiyotiga, qurilish korxonalarining pudrat ishlari bilan ta'minlanishiga hamda ikkilamchi uy-joy bozori rivojiga ham katta ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Mamlakatimizda ipoteka krediti berish tizimini rivojlantirishdan asosiy maqsad mehnatga qobiliyatli aholi tomonidan uy-joy sotib olish imkoniyatlarini yanada kengaytirishdan iborat.

So'nggi yillarda uy-joyga bo'lgan talabning oshishi hamda aholini uy-joy bilan ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar ipoteka kreditlari hajmi keskin ortishiga sabab bo'ldi.

Xususan, ipoteka kreditlari qoldig'i 2018-yil 1-yanvar holatiga 9,7 trillion so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2021-yil 1-yanvar holatiga 3 barobar ko'payib, 28,3 trillion so'mga yetdi. Shuningdek, ipoteka shartnomalari soni 121,7 ming donadan 238,4 ming donaga yetib, qariyb ikki barobar oshdi.

2017–2020-yillarda jami 220,2 ming fuqaroga umumiy qiymati 25,8 trillion so'm ipoteka kreditlari ajratilgan. Jumladan, 2020-yilda 77,3 ming fuqaroga 9,1 trillion so'm miqdorida ipoteka kreditlari ajratilib, ularning soni 2017-yilga nisbatan 2,1 baravar o'sgan.

– Har yili yangi uylar qurilib, ipoteka krediti asosida uyga muhtoj oilalarga berilayotgani, mubolag'asiz, xalqimiz orzucidagi ish bo'lmoqda. Vatanli bo'lish istagida yashagan insonlarning bunday g'amxo'rlikdan qalbi tog'dek ko'tarilib, yuragida minnatdorlik hislari jo'sh uryapti. Xalqimiz ham "Uyi borning o'yi bo'lmaydi", degan naqlni bejiz aytmaydi, – deydi Oliy Majlis Qonunchilik palatasi Spikeri o'rinbosari Aktam Haitov. – Joriy yilda uy-joy qurilishi uchun davlat tomonidan ham aholiga, ham quruvchilarga katta imtiyozlar berilishi, jumladan, ipoteka krediti bo'yicha olti oylik imtiyozli davr kiritilishi, shaharlarda dastlabki badal miqdori 20 foizdan 15 foizga tushirilishi yangi O'zbekistonda fuqarolar manfaati hamma narsadan ustun ekanini, amalga oshirilayotgan islohotlar faqat inson manfaatiga qaratilganini amalda to'liq namoyon etadi.

Ipoteka krediti – farovonlik omili

Shu o‘rinda eslatib o‘tish joiz, 2016-yil 21-oktyabrda O‘zbekiston Prezidentining “2017–2021-yillarda qishloq joylarda yangilangan namunaviy loyihalar bo‘yicha arzon uy-joylar qurish dasturi to‘g‘risida”gi, oradan bir oy o‘tib, 22-noyabrda “2017–2020-yillarda shaharlarda arzon ko‘p kvartirali uylarni qurish va rekonstruksiya qilish dasturini amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi qarorlari qabul qilindi. Ya‘ni ham qishloq, ham shahar ulkan bunyodkorlik ishlari bilan qamrab olindi. Hamma joyda uylar qurilishi jadal tus oldi.

Mamlakatimizda aholining uy-joyga talabini qondirish maqsadida boshlangan keng qamrovli islohotlar natijasida ipoteka tizimi imtiyoz va qulayliklaridan bahramand bo‘layotgan yurtdoshlarimiz soni tobora ortib borayotir.

Yana bir jihatni alohida e‘tirof etish joiz. Uy-joylar qurilishi uchun davlat tomonidan ham aholiga, ham quruvchilarga katta imtiyozlar berilmoqda. Jumladan, 2022-yilda ipoteka krediti bo‘yicha olti oylik imtiyozli davr kiritildi. Shaharlarda dastlabki badal miqdori 20 foizdan 15 foizga tushirildi. Past daromadli, uy-joy sharoitini yaxshilashga muhtoj oilalarga 15 foizli dastlabki badalning 10 foizi subsidiya sifatida to‘lab berildi. Ya‘ni aholi uy olish uchun dastlabki badalning 5 foizini to‘laydi, xolos.

Bu, bir tomondan, kredit oluvchining qarz yukini kamaytirsa (chunki birlamchi badal qancha katta bo‘lsa, qarz yuki shuncha yengillashadi), boshqa tomondan, yillar o‘tib uy-joylar narxi pasaygan taqdirda ham kredit mablag‘larini qaytarish, demakki, bankni inqirozdan saqlash va yangi mijozlarga ipoteka krediti berish imkoniyatlarini kafolatlaydi.

Kredit olgan aholi uchun foiz to‘lovlarining Toshkent shahrida 12 foizi, boshqa hududlarda 10 foizdan yuqori qismiga subsidiya beriladi.

Boshqacha aytganda, mamlakatimizda uy-joy uchun uzoq muddatli ipoteka krediti berish tizimining vujudga kelishi davrida bu sohadagi munosabatlarni har tomonlama samarali rivojlantirishni nazarda tutadigan zarur huquqiy va tashkiliy choralar amalga oshirilgani alohida e‘tiborga loyiqdir.

Yangi ipoteka tizimi ana shunday ezgu maqsadlar ijobati yo‘lida, xususan, yosh oilalarga munosib uy-joy va ijtimoiy-maishiy shart-sharoitlarni yaratib berish, ro‘zg‘orni butlash uchun mablag‘ va kreditlar bilan ta‘minlash, ma‘naviy yetuk, jismonan sog‘lom avlodni tarbiyalash uchun zarur imkoniyatlarni tug‘dirishga xizmat qilmoqda.

Shu o‘rinda dunyoning turli mintaqalaridagi o‘zaro nizo va qarama-qarshiliklar oqibatida keyingi yillarda 60 ta mamlakatda 33 million kishi o‘z uy-joyini tark etishga majbur bo‘lgani kishini chuqur o‘yga toldiradi. Bu holat oila davrasida, vatan ichra kichik vatani – o‘z uy-joyida xotirjamlikda tinch-osoyshta umr kechirish nechog‘lik baxt-saodat ekanini anglatadi.

